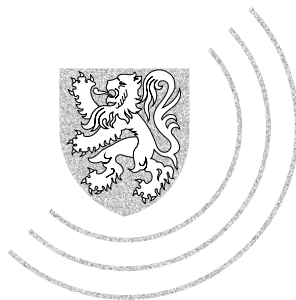

V L A A M S   P A R L E M E N T

stuk   **56** (2009-2010) – Nr. 8
ingediend op   3 juni 2010 (2009-2010)

Hoorzitting

over de hervorming van het hoger onderwijs,
wat het onderdeel onderzoek betreft

Verslag

namens de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs
uitgebracht door de dames Veerle Heeren en Gerda Van Steenberge

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Fientje Moerman.

Vaste leden:

de heer Jan Durnez, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
de dames Katleen Martens, An Michiels, Gerda Van Steenberge;
de dames Fientje Moerman, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
mevrouw Vera Celis, de heer Kris Van Dijck;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heren Paul Delva, Jos De Meyer, mevrouw Katrien Schryvers, de heer Koen Van den Heuvel;
de heren Erik Arckens, Frank Creyelman, Chris Janssens;
de dames Ann Brusseel, Irina De Knop;
mevrouw Mia De Vits, de heer Chokri Mahassine;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Willy Segers;
de heer Lode Vereeck;
mevrouw Mieke Vogels.

Stukken in het dossier:

56 (2009-2010) – Nr. 1 t.e.m. 7: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Professor Patrick Loobuyck, Centrum Pieter Gillis, Universiteit Antwerpen	4
II. Mevrouw Elisabeth Monard, secretaris-generaal van het FWO.....	9
III. De heer Maarten Sileghem, afgevaardigd door het IWT	12
IV. Professor Karen Maex, voorzitter van de subgroep Hoger Onderwijs van de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie.....	16
V. Discussie	21
Gebruikte afkortingen	32
Bijlagen:	
Bijlage 1: Besteding aan mandaten en onderzoeksprojecten.....	33
Bijlage 2: Evolutie aanvragen en toekenningen mandaten	35
Bijlage 3: Evolutie aanvragen en toekenningen onderzoeksprojecten	37
Bijlage 4: Vergelijking wetenschappelijke performantie en economische welvaart	39
Bijlage 5: Overzicht van het IWT-aanbod	41
Bijlage 6: Begroting van het IWT	43
Bijlage 7: Begroting van het IWT: algemene evolutie	45
Bijlage 8: Motivatie van de integratie	47

Op 28 april 2010 organiseerde Commissie ad hoc Hoger Onderwijs een hoorzitting waarbij het onderdeel onderzoek aan bod kwam. Sprekers waren prof. Patrick Loobuyck van het Centrum Pieter Gillis van de Universiteit Antwerpen, mevrouw Elisabeth Monard, secretaris-generaal van het FWO, de heer Maarten Sileghem van het IWT en prof. Karen Maex, voorzitter van de subgroep Hoger Onderwijs van de VRWI.

I. PROFESSOR PATRICK LOOBUYCK, CENTRUM PIETER GILLIS, UNIVERSITEIT ANTWERPEN

Ik heb twee publicaties meegebracht.

De eerste is een boek dat ik, samen met enkele collega's, heb gepubliceerd. In dit boekje, met als sprekende titel 'Welke universiteit willen we (niet)?' zijn een aantal teksten gebundeld die zijn geschreven naar aanleiding van een mede door mezelf georganiseerd colloquium aan de Universiteit Antwerpen over het nieuwe financieringsdecreet voor het hoger onderwijs. Wat ik hier vandaag zal vertellen, is grotendeels op mijn eigen bijdrage aan dit boek gebaseerd. De titel van mijn eigen hoofdstuk in het boek is 'Welke academici willen we?'.

De tweede publicatie is een rapport van een Nederlandse commissie. Het zou belangrijk kunnen zijn ook eens te kijken wat daar zoal gebeurt. Misschien moeten we overwegen ook hier een dergelijke oefening te maken. Dit zou een suggestie kunnen zijn. De commissie, die door niemand minder dan de bekende politicus Job Cohen van de Partij van de Arbeid (PvdA) wordt voorgezeten en bijgevolg vaak de commissie-Cohen wordt genoemd, heeft tot doel over duurzame geesteswetenschappen na te denken. In Vlaanderen hebben we het meestal over de menswetenschappen. Het lijkt me nuttig dit rapport eens door te nemen. Er staan een aantal concrete suggesties in. Die suggesties passen natuurlijk in de Nederlandse context, maar kunnen ook voor Vlaanderen relevant en belangrijk zijn.

Het rapport gaat in op de specificiteit van de menswetenschappen. Dat is ook de reden waarom ik hier ben uitgenodigd. We kunnen de wetenschappen en het onderzoek natuurlijk allemaal in een grote zak steken. Er zijn echter verschillende disciplines en branches. De verschillen hiertussen kunnen relevant voor het beleid zijn.

Ik ben aangekondigd als professor verbonden aan de Universiteit Antwerpen. Ik wil hieraan toevoegen dat ik als gastdocent aan de Universiteit Gent ben verbonden. Ik vermeld dit niet omdat dit voor mij belangrijk is, maar om de overgang naar mijn volgend punt te maken.

Ik werk voor twee verschillende concurrerende firma's. Ik benadruk beide termen. Het gaat om concurrentie en het gaat om firma's. Het is duidelijk dat de universiteiten de voorbije jaren steeds meer als bedrijven zijn bekeken. Dat heeft voor- en nadelen.

Wat ik vandaag wil vertellen, zal misschien een beetje als een klaagzang klinken. Ik doe mijn job echter bijzonder graag. Ik vind de universiteit nog steeds een bijzonder aangename werkplek. Het gaat me er echter om een paar pijnpunten naar boven te halen. Daardoor zal mijn toespraak misschien wat negatiever klinken. Ze kan tevens een beetje melancholisch klinken. Ik wil echter zeker niet terug naar de universiteit van 30 jaar geleden. De recente evolutie heeft een aantal positieve en negatieve kanten. Ik zal proberen vooral de negatieve kanten te belichten.

Als we kijken naar de termen die momenteel steeds meer worden gehanteerd, blijkt duidelijk dat de universiteit als een bedrijf wordt beschouwd. Voorbeelden hiervan zijn

productiviteit, efficiëntie, impactfactoren, kwaliteitscontrole, procesbegeleiding, procesmanagement, projectmanagement en onderwijsrendement. Als over de universiteit wordt gesproken, word ik voortdurend met deze termen geconfronteerd.

Het universitaire landschap heeft de afgelopen jaren een bijzonder grote transformatie doorgemaakt. Er is de schaalvergroting geweest en de oprichting van de associaties. We hadden de Bolognaverklaring waardoor de kandidaturen en licenties vervangen zijn door bachelors en masters. We hebben nu een ‘creditsysteem’. Het studeren per jaar is verleden tijd. Een groep legt niet langer samen het hele traject af. De studenten stellen individueel hun traject. Ze verwerven ‘credits’ op basis van examens.

Er is een toenemende mate van bureaucratisering aan de universiteit. Dat zien we duidelijk in het personeelsbestand. Er wordt steeds meer extra administratief personeel aangevraagd. Dat is waarschijnlijk terecht.

Er is een toenemende mate van internationalisering en dus van verengelsing. Dat is zeker een discussiepunt. Ik zal daar niet verder op ingaan, tenzij er vragen over zijn. We weten niet goed hoe we daar moeten mee omgaan in de specifieke Vlaamse context. In Nederland heeft men daar minder schroom over. Het is daar minder een taboe. De verengelsing is ook al veel verder doorgedrongen. In Vlaanderen zijn we daar schuchterder in. Terecht, denk ik. We moeten daarover nadenken want de wetenschap beweegt zich in een internationale context.

Er is een soort ‘evaluatitis’ binnengedrongen in de universiteit. We worden op van alles en nog wat gecontroleerd en gereguleerd in het kader van de efficiëntie. Ik begrijp dat enigszins maar het heeft ook negatieve kantjes, zeker als ik bedenk wat men probeert te meten. Men gaat ervan uit dat alles te meten is. Ik denk dat men soms zijn doel voorbij schiet. Ik ben verbonden aan de faculteit Wijsbegeerte. Die is geëvolueerd van een vrij anarchistisch zootje naar een gestructureerd departement. Er heerste zelfs een beetje chaos. Vaak waren zaken niet goed geregeld. Dat kan niet langer. Het is goed dat er controle is.

Door de democratisering van het onderwijs zijn er steeds meer studenten. Er zijn steeds meer onderzoekers, ook via externe geldstromen. Het zelfstandig academisch personeel blijft min of meer constant terwijl het studentenaantal fel gestegen is. Dat is zeker het geval in de Universiteit Gent waar ik vandaan kom.

Meer onderzoek, meer studenten, dat is allemaal goed nieuws. Maar als het aantal ZAP'ers niet mee stijgt, resulteert dat in een sterk groeiende werkdruk. Sommige zaken worden daardoor onmogelijk. Het onderwijs is daar het slachtoffer van. Ik moet lesgeven aan groepen van 750 mensen. De begeleiding van de onderzoekers laat eveneens te wensen over. Vroeger had een prof standaard een aantal assistenten of medewerkers waar hij ook een vertrouwensrelatie mee had. Nu moet men een onderzoeksgroep creëren en zoveel mogelijk mensen binnenhalen. Het is bijna onmogelijk om dat als individu allemaal bij te benen en te managen. Dat brengt een enorme werkdruk mee. Ik hoor daar in de wandelingen en koffiekamers veel klachten over.

Er is een nieuwe publicatiecultuur doorgedrongen. Nogal wat proffen – van de oudere generatie – hebben daar niet aan meegedaan. Mocht men hen nu op die standaarden beoordelen, ze zouden waarschijnlijk niet eens prof worden. Vandaag worden de mensen die een academische carrière ambiëren, gedwongen om artikels te schrijven in de zogenaamde ‘A1-journals’. Dat is een rangschikking volgens ISI Thomson. Men moet publiceren in een bepaalde niche, in een bepaald soort tijdschriften. Die publicaties worden steeds belangrijker voor de carrière. Bij een sollicitatie, voor een aanvraag bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek of bij promotie gaat men steeds minder af op de onderwijs-capaciteiten of de dienstverlening van de kandidaat; men gaat steeds meer beoordelen

op onderzoekscapaciteit. Dat wordt dan zelfs nog enger, men gaat na wat de kandidaat gepubliceerd heeft in de A1-journals en wat hij nog kan of zal publiceren in de A1-journals. Dat is belangrijk voor de faculteiten en universiteiten omdat ze – onder andere – op basis daarvan worden gefinancierd. Onderzoek heeft meer belang gekregen, terecht. Oud-minister Vandenbroucke wou dat kunnen meten. Hij heeft de universiteiten daar op hun verantwoordelijkheid gewezen, en hen gevraagd om zelf lijsten van boeken en uitgevers op te stellen. Dat blijkt een moeilijke opdracht te zijn.

Ik wil nog terugkomen op de publicaties. Ik spreek nu als menswetenschapper.

Ik ben zelf filosoof en godsdienstwetenschapper. Het systeem is overgewaaid uit de positieve wetenschappen. Daar kan het werken, want daar heerst een andere onderzoeks- en publicatiecultuur. Ook ISI Thomson, dat de database van de publicaties en citaties bijhoudt, schrijft op zijn website dat het systeem eigenlijk niet erg geschikt is voor menswetenschappen. Anders dan de positieve wetenschappen, waar elke medewerker van een laboratorium zijn naam onder een publicatie over de daar verrichte proeven kan zetten, kan ik als filosoof niet tien mensen rond mij scharen en dan een van hen vragen een artikel over ethische kwesties te schrijven waar ik mijn naam onder kan zetten. Dat laatste heeft een persoonlijk kantje, en dat verschilt helemaal van wat er in de positieve wetenschappen gebeurt. Volgens collega's en ook mezelf wordt op die manier een concurrentievervalsing ingebouwd.

Positieve wetenschappers beschikken over veel meer A1-tijdschriften waarin ze hun ei kwijt kunnen. Ze schrijven doorgaans ook kortere stukken, met meetresultaten. Zij zetten daar met tien hun naam onder, en dat wordt dan beschouwd als goed voor tien publicaties. Wij daarentegen schrijven soms twintig bladzijden op ons eentje. In bepaalde departementen zoals Letteren en Wijsbegeerte vraagt men zich af of men dat systeem van copublicaties niet moet overnemen. Het is een absurd idee, maar de toestand dwingt ons om dergelijke trucs toe te passen. Ook de manier van citeren werkt veel beter in de positieve wetenschappen dan in menswetenschappen, en is daar ook veel relevanter.

Ik vind ook dat we moeten nadenken over wat we willen aanvangen met de menswetenschappers. Het is logisch dat vooruitgang in het onderzoek naar Alzheimer wereldwijd wordt bekendgemaakt. Menswetenschappers hebben ook een andere maatschappelijke functie, en die komt onder druk te staan. In het decreet zit geen enkele 'incentive' om die maatschappelijke rol op te nemen. Minister Vandenbroucke zei altijd dat hij onderzoek en onderwijs wil kunnen meten. Over dienstverlening en de maatschappelijke rol van academici zegt hij niets. Hij zegt wel dat de universiteiten zelf dat criterium in rekening kunnen brengen als ze een departement of een professor willen evalueren. Ik heb daar nooit in geloofd, want het is nogal wies dat de universiteit een systeem uitbouwt dat zich spiegelt aan wat de overheid hen voorhoudt. Waarom zou een universiteit een faculteit belonen die eigenlijk niets opbrengt?

Ik vrees dat de menswetenschappen door bepaalde ontwikkelingen onder druk komen te staan. Het Nederlandse rapport drukt ook die bekommernis uit. Daarin wordt ervoor gepleit om op voorhand te bepalen welk percentage van de middelen voor de menswetenschappen wordt opzijgezet. Menswetenschappen brengen niet altijd veel op als men het louter economisch bekijkt, maar ze zijn belangrijk voor de samenleving. Ik noem twee aspecten. Een: ze zijn erg belangrijk voor ons onderwijs. Veel van onze studenten komen later in het onderwijs terecht. Om ze goed op te leiden hebben we dus goede professoren nodig. Als jonge prof krijg ik eigenlijk geen enkele incentive om goed te onderwijzen. Het enige wat ik moet doen, is ervoor zorgen dat mijn onderwijsbeoordelingen goed zijn, en die worden gemaakt door studenten. Die kan ik wel de baas.

Maar als ik bijvoorbeeld een cursus wil schrijven omdat er geen goede Nederlandstalige cursus beschikbaar is, dan is er geen enkele reden om daar een half jaar aan te besteden.

Vroeger behoorde dat tot de corebusiness van een prof, maar als ik dat zou willen doen, dan lacht men me uit. Het wordt als tijdverlies weggelachen. Ik moet in de ‘journals’ schrijven, en niet een handboek dat door een obscure Vlaamse uitgeverij wordt uitgegeven, of helemaal niet wordt uitgegeven. Alles wordt immers gefocust op onderzoek, op het publiceren in bepaalde journals. Dat is ook belangrijk, begrijp mij niet verkeerd. Het is superbelangrijk dat te doen, en ik doe dat ook. Maar mijn bekommernis is dat het onderwijs en de inspanning die moet worden gedaan voor het onderwijs onder druk komen te staan. Dat komt uiteindelijk niet ten goede aan de student.

De universiteit heeft drie taken: onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening. Het is van kapitaal belang dat we die drie proberen samen te denken.

Als je alles focust op onderzoek, maak dan onderzoeksbureaus of expertisecenters. Men is daarvan aan het terugkomen. Er zijn faculteitsraden geweest waar ik dacht: “Beseffen die mannen eigenlijk wel dat er hier ook studenten rondlopen?”. Men is bezig met onderzoek, publicaties, opbrengst en hoe we ons in de universiteit positioneren versus de positieve wetenschappen. De faculteit Letteren en Wijsbegeerte en de faculteit Pedagogische en Psychologische Wetenschappen hebben bijzonder veel studenten. Wij moeten die goed opleiden. Wie is daarmee bezig?

Er is ook het personeelsbeleid. We hebben nu via het Bijzonder Onderzoeksfonds een nieuw mandaat: de onderzoeksprof. Die profen worden met veel aplomb binnengehaald. Zij zijn de ‘bofkonten’, want ze worden met BOF-middelen betaald. Zij moeten niet veel les geven, maar ze moeten wel top zijn. Op welke basis worden die mensen aangeworven? Opnieuw: op basis van wat ze zullen opbrengen. Er wordt niet bekeken of het iemand zal zijn waar onze vakgroep iets aan heeft, of hij met studenten omkan, of het iemand is die ons ‘in the long run’ iets oplevert voor de uitbouw van onze richting. Neen: er wordt nagegaan of hij ons iets zal opbrengen.

Men haalt bijvoorbeeld iemand van Australië naar hier. Hij mailt mij om te zeggen: “Ik heb goed nieuws, want mijn vrouw heeft ook werk gevonden in de buurt. Ik zal dus in de buurt van Antwerpen kunnen komen wonen.”. Ik mail terug en vraag hem waar zijn vrouw dan wel gaat werken. “Cambridge”. Inderdaad, vanuit Australië gezien zijn ze heel wat dichter gekomen. Ik kan al voorspellen dat we die kerel niet veel zullen zien. Hij zal waarschijnlijk ergens in de United Kingdom gaan wonen, en hij zal af en toe eens afkomen. En hopelijk zal hij heel veel publiceren waarbij dan de naam ‘Universiteit Antwerpen’ komt te staan, en hopelijk plagieert hij niet. U kent het verhaal wel van die man die in de filosofie in Leuven plagieerde. Als dat de idee is, dat we op die manier universitaire richtingen zullen opbouwen, door van overal zogenaamd de besten te halen, die elkaars taal niet spreken, en dat we daarmee een richting zullen opbouwen om studenten te onderwijzen, dan denk ik dat we er helemaal niet zijn en dat we verkeerd bezig zijn. Als we een consistente onderwijsrichting willen uitbouwen, waar mensen gedreven werken voor hun studenten, dan moet er ook sociale cohesie zijn tussen de professoren, dan moet je samenwerken aan je project, en dan kom je er niet met individuen, hoe goed ze ook zijn. Bovendien hebben ze spijtig genoeg meestal ook een hoog nerdgehalte. Die hele goede zijn niet altijd even sociaal. Ik maak er een karikatuur van, ik weet het.

Onderwijs en onderzoek komen in de verdrukking. Ook maatschappelijke dienstverlening is – en ik hoop dat u het daar allemaal mee eens bent – een heel belangrijke taak van de universiteit. Een universiteit is maatschappelijk ingebed en heeft een maatschappelijke rol te vervullen, met name ook de menswetenschappers. Wij hebben daar zelfs een heel specifieke rol te vervullen. Klassiek schrijven wij essays, heel vaak in het Nederlands en voor een breder publiek. Ik geef niet alleen lezingen aan de universiteiten van Barcelona of Oxford, ik ga ook spreken. Zo noem ik dat: ‘spreken’. Ik ga de boer op. Voor de Orde van den Prince, op rondetafels voor het gemeenschapsonderwijs over diversiteit, hier aan dit debat deelnemen.

Er is heel weinig incentive voor maatschappelijke dienstverlening. Ik maak deel uit van de redacties van twee Nederlandstalige tijdschriften. Als je jonge onderzoekers vraagt of ze bereid zijn om een artikel te schrijven over een bepaald onderwerp waarvan ik weet dat ze ermee bezig zijn, dan is er heel veel kans dat ik een mail terugkrijg: “Sorry, maar dat kan ik nu niet doen, want dat is tijdverlies.”. En die gasten hebben gelijk. Het is voor je academische carrière dom om nu iets in het Nederlands te publiceren. Je moet andere zaken doen. Wij moeten als samenleving oog hebben voor de mogelijkheid dat daar zaken verloren gaan.

Welke soort academici willen we? Willen we enkel academici die als vrijblijvende, ontworpen wereldburgers de wereld rondvliegen van universiteit naar universiteit en van congres naar congres, of willen we daarnaast ook mensen die maatschappelijk ingebed zijn?

Ik geef nog één voorbeeld. Er wordt in het kader van de internationalisering steeds meer belang gehecht aan buitenlandse ervaring. Hoe belangrijk buitenlandse ervaring ook mag zijn, ik vind het nonsens om buitenlandse ervaring op zich als een belangrijk criterium naar voren te schuiven. Het is bovendien bijzonder gendergerelateerd. Het is, ook niet voor een vader, niet zo eenvoudig voor mensen met kinderen of die een gezin willen uitbouwen om zomaar zes maanden naar het buitenland te gaan. Maar dat is een standaard bij veel aanwervingen: je moet zes maanden buitenlandse ervaring hebben. Doe het maar, wanneer je 27 of 28 jaar bent en je wilt kinderen.

Ik heb iemand die gedoctoreerd is en vijf A1-publicaties heeft, een half jaar naar Zuid-Afrika weten gaan. Hij heeft een veel beter dossier. Als ik vraag wat hij in Zuid-Afrika heeft gedaan, dan blijkt wel dat hij daar goed heeft gewerkt. Waarschijnlijk zeven uur per dag in de week. Maar 's avonds en in het weekend is hij gaan duiken en hij heeft daar ook, met alle respect, een lief gevonden. Hij heeft daar in elk geval de rust gehad om die A1-publicaties te maken.

Maar als ik dan vraag wat de meerwaarde van dat buitenlandse dossier is, geeft men soms toe dat men dat doet voor zijn dossier. Het klinkt karikaturaal, maar dat is het niet. Zes maanden buitenlandse ervaring, dat is een zeer mooi lijntje op het dossier. Wat een filosoof in Zuid-Afrika moet doen, is echter niet altijd zo duidelijk. Alles staat op internet. Je kunt alles bestellen via internet. Communiceren met je collega's is perfect mogelijk via je mail, je kunt papers doorsturen, feedback vragen enzovoort. Maar goed, zes maanden buitenlandse ervaring en vijf A1-publicaties: schitterend dossier.

Iemand anders is ook gedoctoreerd en heeft twee A1-publicaties, waarin hij volgens mij ook toont dat hij goed internationaal onderzoek heeft gedaan en dat zijn doctoraat iets waard is. Daarnaast heeft hij bijvoorbeeld ook nog een handboek geschreven voor het vak dat hij heeft gedoceerd, heeft hij een aantal Nederlandstalige publicaties voor een breder publiek, heeft hij in de krant een opiniestuk gepleegd, en is hij ingegaan op een aantal vragen vanuit het middenveld om lezingen te geven en over een aantal zaken te reflecteren.

Als die twee dossiers naast elkaar komen te liggen, dan heeft die laatste een handicap. Die kan niet op tegen dat eerste dossier. Ik vind dat voor een stuk oneerlijke concurrentie, omdat men met onvoldoende maten en gewichten werkt. Ik pleit ervoor om meer criteria te gebruiken, om ervoor te zorgen dat je een gediversifieerder academisch personeel krijgt. Nu is er immers een bepaalde trechter, die alleen nog die wereldvreemde – met alle respect – persoon, die de wereld rondvliegt van Zuid-Afrika naar België naar Toronto enzovoort om ‘highbrow’-lezingen te gaan geven aan universiteiten, doorlaat. Dat is het soort academici dat nu nog door die trechter raakt, terwijl het eigenlijk een nichedenker is, een expert op zijn eigen specifieke domeintje.

Er zijn heel weinig incentives om breeddenkend te zijn, om maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen en om dat onderwijs ernstig te nemen. We moeten daar grondig over nadenken als we verder willen denken over de toekomst van het onderwijs.

Ik heb gelezen dat Paul De Grauwe in deze commissie heeft gezegd dat de universiteit een van de laatste sovjetinstellingen was, omdat ze heel sterk vanuit de overheid wordt gereguleerd. Hij heeft daar een punt, voor zover hij zegt dat er heel sterk wordt gereguleerd vanuit de overheid. De logica die daar wordt gezet door de overheid, trekt zich inderdaad door in de universiteit, maar ik wil daaraan toevoegen dat de logica die ons wordt opgedrongen door de overheid, de logica is van een vrije markt en van een concurrentiesysteem. Dat heeft ook een aantal nadelen. De academische vrijheid komt bijna in het gedrang. We moeten produceren.

De logica wordt omgedraaid: vroeger keek men wat er relevant en interessant was om te onderzoeken, en onderzocht men dat, ook al duurde het misschien drie à vier jaar vooraleer je resultaat had. Nu werkt het omgekeerd. Men gaat kijken welke tijdschriften er zijn, welke niches er zijn, waar men zich heel snel in een debat kan inmengen. Dat gebeurt letterlijk zo. Mensen gaan strategisch een onderzoek kiezen. Een promotor raadt zijn onderzoeker aan om eerst te kijken wat hij haalbaar ziet om zeker binnen anderhalf jaar een A1-publicatie te hebben. Dat is de logica. Volgens mij is dat een aantasting van de academische vrijheid die we zo hoog in het vaandel voeren. De tijdschriften bepalen wat we gaan onderzoeken, en niet meer omgekeerd.

Dat heeft te maken met een soort marktdenken, een soort concurrentiedenken dat binnengedrongen is in die universitaire wereld. Frits van Oostrom, een bekende prof uit Nederland die voorzitter is geweest van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, heeft in deze bundel een heel mooi stuk geschreven, 'Markt en ziel', over de perverse effecten van het doordringen van marktmechanismen in de universitaire wereld. Ook Herman De Dijn, emeritus filosoof, heeft in deze bundel maar ook in andere publicaties al verschillende keren gewezen op de nefaste gevolgen van de concurrentielogica en de vrijemarktlogica die onderzoek en universiteit in globo doortrekken.

II. MEVROUW ELISABETH MONARD, SECRETARIS-GENERAAL VAN HET FWO

Ik heb met veel interesse geluisterd naar de vorige spreker, die heel bevlogen zijn standpunten heeft weergegeven. Ik moet zeggen dat ik vanuit het FWO-standpunt ook wel met veel verbijstering heb geluisterd. Ik heb namelijk een heel andere ervaring. Wij steunen onderzoek in de geesteswetenschappen, zowel de gedrags- en maatschappijwetenschappen als de culturele wetenschappen. Wij hebben bijvoorbeeld één commissie die zich buigt over alle dossiers in het domein van de filosofie, de theologie, de godsdienstwetenschappen. Gisteren hebben we een vergadering gehad met die commissie, en ik moet zeggen dat die mensen dat met heel veel ernst hebben gedaan. Dat zijn achttien experts, waarvan er tien uit het buitenland komen. Die mensen hebben de laatste vier weken 100 dossiers onderzocht van jonge onderzoekers, mensen die ambiëren om een doctoraat te maken, maar ook mensen met een doctoraat die als 'postdoc' verder willen gaan.

Die mensen hebben gekeken naar de kwaliteit van de kandidaat. Heel vaak wordt nog gekeken naar de studieresultaten. Er wordt bekeken welke project men wil doen. Er wordt bekeken in welke omgeving dat project zal gebeuren. Uiteraard is de internationale dimensie een pluspunt. Ook voor dit soort dossiers wordt daarnaar gekeken. Ook de genderonvriendelijkheid van die internationale mobiliteit wil ik tegenspreken. Het FWO heeft de voorbije jaren heel veel inspanningen gedaan om daar voldoende flexibiliteit in te brengen, zodat ook onze vrouwelijke onderzoekers kansen krijgen, wat we ook zien in de aanvragen die we krijgen.

Ik kan nog wat doorgaan op het betoog van professor Loobuyck, maar dan heb ik wellicht niet veel tijd meer voor mijn eigen presentatie. Ik wou dat echter toch even zeggen. Ik vind dat hij onze experts wat onrecht aandoet. Zij hebben daar toch heel veel tijd aan besteed en ze hebben dat heel ernstig gedaan, met de juiste argumenten.

Het FWO is een Vlaams onafhankelijk agentschap dat het niet-gericht kennisgrensverleggend onderzoek financiert. Het gaat over onderzoek dat wordt opgezet op initiatief van de onderzoeker, alleen gedreven door zijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid. Bij ons gebeurt de selectie op basis van wetenschappelijke excellentie. Dat is het enige criterium. Het gaat ook over een interuniversitaire selectie: we krijgen dossiers van onderzoekers uit alle universiteiten, en het wordt op dat niveau bekeken. Het is duidelijk dat het FWO-selectieproces zeer streng is. We hebben daar 32 commissies voor. Uiteindelijk krijgen alleen de beste onderzoekers en projecten FWO-steun. Dat is ook bewezen door een evaluatierapport door een externe instantie, in opdracht van voormalig minister Moerman.

Wat onze toelage betreft, 80 percent ervan komt van Vlaanderen. Die bijdrage is altijd in stijgende lijn gegaan, maar dit jaar jammer genoeg niet meer. We krijgen wel ook nog een toelage van de federale overheid, en een belangrijk deel komt ook van de fiscale en parafiscale maatregelen. Dat aandeel is dit jaar gestegen, zodat we ons totaalbudget nog enigszins stabiel hebben kunnen houden. We wenden dat budget voor bijna de helft aan voor projecten en onderzoekskredieten, terwijl 45 percent naar individuele onderzoeksmandaten gaat. Dat is het salaris voor onderzoekers, zodat die hun onderzoek in alle vrijheid kunnen doen. Drie percent wordt gebruikt voor extra stimulansen voor internationale mobiliteit, maar ook in die andere kredieten zit wel wat internationale mobiliteit. Slechts drie percent van onze toelage gebruiken we voor het eigen administratief beheer.

Dan is er de verdeling van het budget over de diverse grote domeinen. U ziet dat 29 percent naar medisch onderzoek gaat, 29 percent naar wetenschap en technologie, 12 percent naar de cultuurwetenschappen, 15 percent naar de gedrags- en maatschappijwetenschappen en 14 percent naar de biologische wetenschappen (bijlage 1).

We stellen vast dat er sinds 2005 een gestage groei is van het aantal aanvragen voor onderzoeksmandaten. Dat heeft veel te maken met alle acties die de Vlaamse regeringen de voorbije jaren hebben gedaan om het onderzoek in Vlaanderen te activeren. Er is een inhaalbeweging gaande sinds het midden van de jaren negentig. Er is dus veel meer onderzoeksdynamiek in Vlaanderen, en dat wordt natuurlijk weerspiegeld in de aanvragen van jonge onderzoekers voor mandaten bij het FWO. Jammer genoeg zijn de beschikbare budgetten niet op dezelfde manier gestegen. Zoals u ziet, is er een stijging, maar die is minder dan wat wordt gevraagd. Het gevolg is natuurlijk dat de slaagkans elk jaar daalt. Momenteel bedraagt de slaagkans voor de mandaten ongeveer 22 percent (bijlage 2).

Nog erger is het gesteld met onze onderzoeksprojecten. Ook daar is het aantal aanvragen de jongste jaren sterk gestegen. De beschikbare budgetten zijn niet gestegen. Het gevolg is dat we minder projecten kunnen toekennen. In de vorige ronde hadden we een slaagkans van zeventien percent (bijlage 3).

Nochtans is het kennisgrensverleggend onderzoek zeer belangrijk voor een maatschappij, om vier onomstootbare redenen. Professor Loobuyck heeft dat ook al gezegd. Het is de basis voor de vorming van onze jonge mensen, onze toekomstige intelligentsia en kenniswerkers. Ook levert het bedrijven van wetenschap een bijdrage tot de culturele verheffing van een land of regio. Dat belangrijke aspect wordt soms wel eens vergeten. Ook is het fundamenteel onderzoek een eerste, maar toch wel een cruciale schakel in de innovatieketen. Zonder fundamenteel onderzoek kan er geen toegepast onderzoek volgen en kan het onderzoek niet worden gevaloriseerd.

We hebben basisonderzoek nodig om onze kennis te verruimen in functie van de grote maatschappelijke uitdagingen. Ik denk hierbij onder andere aan de gezondheidszorg, de mobiliteit en het milieu.

Ik zou hier nog een mooie figuur willen laten zien. Deze figuur die door David King, professor aan de universiteit van Oxford en de universiteit van Cambridge, is opgesteld, is verschenen in het vooraanstaand wetenschappelijk tijdschrift Nature en toont duidelijk de correlatie aan tussen de goede prestaties van onderzoekers en de welvaart in een land. De prestaties van onderzoekers worden gemeten op basis van de citatie-index. Dit is een typische indicator om wetenschappelijke activiteiten te meten (bijlage 4).

Het FWO heeft een visie op de academisering van de hogeschoolopleidingen ontwikkeld. In Vlaanderen wordt onderzoek voornamelijk aan de universiteiten uitgevoerd. De universiteiten hebben op dit vlak een rijke traditie. We zouden dit graag zo houden. De budgetten zijn al beperkt. We zouden zeker niet graag een versnippering zien. We kunnen dit dan ook best binnen de universiteiten houden.

We staan dan ook volop achter de idee de hogeschoolopleidingen in de universiteiten te integreren. De universiteiten vormen momenteel de beste omgeving om het academisch onderzoek en onderwijs te verstrengelen. Een academische opleiding is per definitie een opleiding die in het wetenschappelijk onderzoek is ingebed. Er is een zekere interactie.

Dit heeft natuurlijk gevolgen voor het FWO. Het aantal potentiële aanvragers zal zeker stijgen. Indien de onderzoekers uit de hogescholen in de onderzoekseenheden van de universiteiten terechtkomen, zullen er meer onderzoekers en bijgevolg ook meer aanvragen zijn. Daarnaast zullen vanuit de hogeschoolopleidingen die nu geen deel van de universiteiten uitmaken nieuwe onderzoeksvelden ontstaan.

Ik heb daarnet al verklaard dat het met de slaagkansen van aanvragers erg gesteld is. Indien er meer mensen en nieuwe onderzoeksvelden zouden bijkomen, zouden de slaagkansen nog sterker dalen. Dit is voor ons een belangrijke uitdaging.

We willen ons evaluatiesysteem, met zijn strenge selectiecriteria, zeker behouden. In het belang van het onderzoek mogen we op dit vlak geen toegevingen doen. Het onderzoek in Vlaanderen staat op een hoog niveau. Op internationaal vlak doen onze onderzoekers het heel goed. Indien we het aantal publicaties met het aantal geïnvesteerde euro's vergelijken, staan de Vlaamse onderzoekers op de derde plaats in Europa. We bevinden ons achter Zweden en Finland en voor Duitsland, Frankrijk en Nederland.

Indien we de hogeschoolopleidingen in de universiteiten willen integreren, zullen dit academische opleidingen worden. Met de huidige middelen voor onderzoek zullen we hier geen succes van kunnen maken. Andere sprekers zullen hier zeker nog op terugkomen. De middelen die de universiteiten en het FWO ontvangen, zullen moeten worden versterkt.

Het FWO heeft een aantal actiepunten met betrekking tot de hogescholen. Aangezien we de academisering zien aankomen, zijn we hier nu al mee bezig. We willen de onderzoekers aan de hogescholen de kans bieden om, net als de onderzoekers aan de universiteiten, een onderzoekscurriculum op hoog niveau uit te bouwen. De middelen mogen echter niet worden versnipperd.

Om die reden laten we toe dat in samenwerking met de hogescholen projecten worden opgezet. De projecten staan onder leiding van een Vlaamse universiteit. De universiteit draagt de wetenschappelijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het project. De copromotor kan uit een hogeschool afkomstig zijn. We vragen enkel dat de copromotor over een doctoraat beschikt. We gaan er immers van uit dat een doctoraat bewijst dat

iemand op hoog niveau een onderzoek kan voeren. Dit is zeer belangrijk. Wie dergelijke projecten wil begeleiden, moet zelf een onderzoeker zijn.

Zeer recent hebben we ons volledig evaluatiesysteem herbekeken. We hebben nieuwe expertpanels voor de evaluatie. We hebben rekening gehouden met de academisering en met de nieuwe gebieden die we verwachten. In die expertpanels hebben we die onderzoeksscores ingebracht die betrekking hebben op de opleidingen in de hogescholen en die nu niet door de universiteiten worden verzorgd. Als voorbeelden vermeld ik hier de vertaalwetenschappen, de architectuur en de gezondheidswetenschappen en onderzoek in de kunsten.

Ik wil nog expliciet de aandacht op het onderzoek in de kunsten vestigen. Dit is nieuw aan de Vlaamse universiteiten. Er lopen al verschillende initiatieven. Het gaat om onderzoeks- en doctoraatsprojecten. Maar de onderzoeksactiviteiten hebben nog niet dezelfde omvang in andere disciplines. We hebben een expertpanel opgericht dat zich specifiek over deze onderzoeksvorm moet buigen. We hebben dit panel de titel 'Kunsten en Literatuur' gegeven. Volgens ons hebben kunsten en literatuur immers iets met elkaar te maken. Er is nog wat discussie over de evaluatiecriteria. Het Expertisecentrum O&O Monitoring en de cel van de Vrije Universiteit Brussel ontwikkelen momenteel criteria. We hopen dat dit snel in orde zal komen.

Eergisteren heeft het expertpanel Kunsten en Literatuur voor het eerst vergaderd. Tijdens die vergadering zijn de eerste voorliggende dossiers in verband met onderzoek in de kunsten besproken. De bespreking is met een discussie over de criteria begonnen. Het is nog onduidelijk welke criteria moeten worden gehanteerd. Alle leden van het expertpanel zijn wetenschappelijke experts uit binnen- en buitenland. De meeste leden zijn zelfs uit het buitenland afkomstig. Ze hebben die dossiers ernstig bekeken. Ik ben vrij tevreden over deze aanpak. Het resultaat is positief. Er zijn een aantal goede dossiers gunstig beoordeeld.

Het FWO is er zich van bewust dat er nog onvoldoende onderzoekscapaciteit voor onderzoek in de kunsten is. Op dit vlak moet nog een bijkomende inspanning worden geleverd. Misschien moet hiervoor een aparte budgetlijn worden gecreëerd. Die zou dan kunnen worden aangewend om het onderzoek in de kunsten te activeren en om op dit vlak een zeker niveau te bereiken. Het FWO, dat over veel expertise in de evaluatie van projecten beschikt, is bereid die aparte budgetlijn te beheren.

Tot slot wil ik de twee belangrijkste punten nog even herhalen. Om van de academisering van de hogeschoolopleidingen en van de integratie van deze opleidingen in de universiteiten een succes te maken, zullen de budgetten moeten worden herbekeken. Met de huidige budgetten zal het moeilijk worden. De concurrentie is op dit ogenblik te hard. Daarnaast vragen we bijkomende aandacht voor het onderzoek in de kunsten. Daar is nog veel werk aan de winkel.

III. DE HEER MAARTEN SILEGHEM, AFGEVAARDIGD DOOR HET IWT

De naam IWT staat voor 'Innovatie door Wetenschap en Technologie'. Het woordje 'door' is van groot belang. Het IWT is onrechtstreeks betrokken bij de academisering van de opleiding en de integratie. In tegenstelling tot het FWO zijn de hogescholen of universiteiten niet onze primaire doelgroepen. Zelfs wetenschap is niet onze primaire activiteit, wij gaan voor innovatie. We stimuleren wetenschap, maar om innovatie te kunnen realiseren. We komen natuurlijk voortdurend in contact met de hogescholen en universiteiten. Dat is een wisselwerking. We hebben wel een zicht op het onderzoek aan hogeschool en universiteit in valorisatie en disseminatie.

We zijn hier een beetje een vreemde eend in de bijt. Ik situeer het IWT nog even. We zijn in 1991 gestart als autonoom agentschap waar de raad van bestuur de beslissingen

nam. Inmiddels zijn we een extern verzelfstandigd agentschap geworden. We vallen onder het Innovatiedecreet en minister Lieten. Wij ondersteunen activiteiten die gericht zijn op innovatie. Door kennisontwikkeling of -verspreiding worden nieuwe producten, processen enzovoort tot stand gebracht met het oog op valorisatie. Ons doel is altijd valorisatie om de economische competitiviteit van de regio te versterken, maar ons doel is ook maatschappelijk. Daartoe ondersteunen we kennisontwikkeling, disseminatie en dergelijke.

We hebben een zevental taken. Een ervan is financiële steun aan projecten. We doen daarnaast aan dienstverlening, coördinatie, stimuleren van netwerken enzovoort. We richten ons primair op bedrijven. Maar we hebben ook Strategisch Basisonderzoek (SBO) en TechnologieTransfer (TETRA), doctoraatsbeurzen en onderzoeksmandaten. Daar zijn de universiteiten en hogescholen rechtstreeks bij betrokken (bijlage 5).

Wat inzake financiering voor deze discussie interessant is, heb ik in de tabel van de IWT-begroting in het rood aangeduid (bijlage 6). Het gaat om niet-onbelangrijke bedragen: 28 miljoen euro voor de specialisatiebeurzen. De stijging vloeit voort uit een nieuw mandaat. Onze begroting stijgt niet, daalt zelfs lichtjes. Er is 38 miljoen euro voor het SBO.

In de tabel van bijlage 7 kan men de evolutie van onze middelen zien. De blauwe lijn geeft de globale middelen aan. Innovatie is belangrijk en is gestegen. Nu is er toch ook daar een lichte daling, nieuwe initiatieven worden moeilijker.

Ik kom terug bij mijn uitgangspunt: wij zijn onrechtstreeks betrokken. We hebben onze instrumenten, bijvoorbeeld het SBO. We steunen innovatie in de bedrijven. We willen een influx van nieuwe ideeën die nog te risicovol zijn voor de bedrijven. Dat zijn de diensten en producten voor over tien of twintig jaar. Die kennis komt vaak van de universiteit. Dat is evident. We willen de innovatie avant la lettre en de samenwerking daaromtrent koesteren om de influx te realiseren. Daar is het ons om te doen: de influx. Waar die vandaan komt, universiteit, hogeschool of geïntegreerde opleiding, maakt voor ons niet echt iets uit. Dat is niet onze eerste bekommernis. De universiteiten organiseren hun onderwijs op hun manier. Wij zoeken wel die kwaliteit om die output te realiseren. Al de instrumenten zijn ingebed in de doelstelling van innovatie. Het SBO is een nieuwe kennisgenerator. Het TETRA is meer de disseminatie, dicht bij de markt, zorgen dat de zaken gedissemineerd worden. De doctoraatsbeurzen dienen om mensen op te leiden, hen te leren denken vanuit een strategisch concept.

De doctoraatsbeurzen moeten de mensen helpen om hun doctoraat voor te bereiden. Wij geven aan de mensen rechtstreeks personeels- en werkingskosten. Dat is 100 percent subsidie en steun aan een universiteit. Wij krijgen jaarlijks vijfhonderd tot vijfhonderdvijftig aanvragen en geven tweehonderd mandaten. De selectie is vrij streng. Ze gebeurt op basis van een evaluatie door een jury. Het interview duurt een half uur tot een uur. Alle aanvragers krijgen een individueel gesprek met de jury. We proberen de visie en de toepassingsmogelijkheden in te schatten. Dat is een zwaar proces.

Onze beurzen zijn vorig jaar grondig bijgestuurd. We hebben altijd aandacht gehad voor toepasbaarheid. In het verleden kampten we met de beperkingen inzake studiegebied en diploma. Sinds vorig jaar steunen we onderzoek, zonder beperkingen, op basis van de influx, de technologische studiegebieden en diploma, en steeds met de doelstelling van innovatie. Het moet vernieuwend ‘doctoraatswaardig’ onderzoek zijn en dat moet leiden tot een economische valorisatie.

De opening naar een maatschappelijke finaliteit staat in het besluit van de Vlaamse Regering, maar is nog niet geactiveerd. Dat is gewoon een budgettaire kwestie. Op dit ogenblik gaan we er geen punt van maken om extra geld te vragen. Zodra de economie weer aantrekt, zal dat punt zeker op onze agenda staan.

De opening naar deelname van inwoners van lidstaten buiten de EU is principieel ingeschreven, maar nog niet geactiveerd.

We hebben de verantwoordelijkheid bij de promotoren gelegd en doen niet langer zelf de evaluatie. Dat is ook een blijk van vertrouwen.

In het verleden werden kandidaten met een hogeschooldiploma wel degelijk toegelaten, als ze natuurlijk konden doctoreren aan een universiteit, maar er zat een angeltje onder het gras. Het besluit bepaalde dat enkel een aantal specifieke studiegebieden werden toegelaten. Die gebieden waren gedefinieerd vanuit een academische invalshoek. Wie uit een hogeschool kwam, had a priori een nadeel. Om de ontvankelijkheid en de beoordeling van het gehalte aan wetenschap niet aan arbitraire discussies over te laten, werd er een opdeling in diploma's gemaakt. Dat gaf een continue administratiestroom. Dat was een belemmerend aspect voor nieuwe opleidingen. Dat is allemaal afgeschaft. Dat zou een belemmering geweest zijn voor de integratie. Het enige criterium nu is dat het strategisch onderzoek moet zijn. In 2009 hadden we op onze tweehonderd mandaten tien kandidaten met een hogeschooldiploma die een doctoraatsbeurs kregen. Het werkt dus.

Er is geen enkele beperking inzake onderwerp.

Ik denk niet dat er enige beperking is voor de integratie. Naarmate de opleidingen verder integreren, zullen meer mensen interesse tonen om een doctoraatsbeurs aan te vragen. We delen de bezorgdheid van het FWO. We vinden dat bijzonder positief, maar het zal druk uitoefenen op de begroting. Hogeschoolstudenten hebben nu een iets lagere slaagkans, hoewel het evaluatiesysteem hetzelfde is. Blijkbaar zit er een verschil in de opleiding. Wij hopen dat een betere integratie en meer contact met onderzoek voor een betere voorbereiding zal zorgen.

Onderzoeksmandaten – een beurs en compensaties voor werkingskosten – worden aan gevorderde onderzoekers gegeven. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met het bedrijf, maar de intellectuele rechten blijven bij de universiteit. Het bedrijf heeft geen rechten, en vervult een begeleidende rol. We geven voor een dertigtal mandaten ongeveer twee miljoen euro per jaar uit. Er geldt een strikte beperking, op basis van academische diploma's. Dat is een serieuze drempel. Een industrieel ingenieur die geen burgerlijk ingenieur is, kan gewoonweg geen onderzoeksmandaat aanvragen. Dat is toch wel een probleem.

We voorzien in 2010 in een reorganisatie. Op dit moment zitten we in de fase van monitoring en effectmeting. Op basis daarvan willen we een dialoog met het werkveld – de universiteiten en de bedrijven – opstarten. Tegen eind 2010 hopen we de reorganisatie te kunnen implementeren. Daarin is de afschaffing van de diplomabeperking een van de elementen.

In de toekomst zal de integratie tot een verhoogde vraag leiden, en dat zal botsen op het beperkte aanbod. Er is in een aanpassing voorzien, en het probleem zal zich hopelijk voor het einde van 2010 oplossen. Alles hangt af van de budgettaire mogelijkheden. Dit jaar betalen we de onderzoeksmandaten uit de pot voor de bedrijfsprojecten. In het verleden is er nooit een budgettaire beperking geweest: iedereen die voldeed, kreeg een beurs. Vorig jaar is er een beperking opgelegd, ten gevolge van de financiële crisis. Die zet de bedrijven onder druk. Paradoxaal genoeg gaan veel meer jonge mensen ten gevolge van de crisis een onderzoeksmandaat aan de universiteit aanvragen. Een grotere instroom zal niet evident zijn.

Wat de steun voor projecten betreft – voor het strategisch basisonderzoek – gaat het over steun voor 'risicovol en vernieuwend onderzoek'. Het gaat dus zeker niet over toegepast onderzoek, maar als het lukt, kunnen er economische toepassingen uit voortkomen. We

vragen daarom dat de uitvoerders zich omringen met begeleidingsgroepen waarin bedrijven zijn vertegenwoordigd om samen de projecten te bespreken en te sturen.

Iedereen mag meedoen: alle O&O-actoren van Vlaanderen. De subsidie bedraagt 100 procent. Er geldt één beperking: men moet aan de Europese regels voldoen om die 100 procent te krijgen. Bedrijven kunnen ook meedoen, maar zij krijgen een subsidie ten belope van 50 procent, volgens de competitie-regels. Alle onderzoeksinstellingen kunnen meedoen, ook hogescholen en universiteiten. In de praktijk is het aandeel van de hogescholen bijna verwaarloosbaar, want inzake strategisch basisonderzoek zijn ze niet erg actief. Competentiepolen en onderzoeksinstituten zoals het Instituut voor Tropische Geneeskunde Antwerpen daarentegen komen er wel in voor.

Dit instrument zal geen rem op de integratie zetten. Wanneer de opleidingen nog meer worden geïntegreerd en van daaruit onderzoek wordt opgestart, dan zijn die welkom, al zal dat het budget onder druk zetten. Belangrijk is toch wel de afwezigheid van de hogescholen in het strategisch basisonderzoek, wat wijst op hun keuze voor bepaalde activiteiten. Hun rol is complementair aan die van de universiteiten, en we zijn ervan overtuigd dat ze die niet snel moeten opgeven.

Het TETRA-fonds is een programma dat eigenlijk niet dient om nieuwe kennis op te bouwen, maar wel dicht tegen de markt actief is. Het ontwikkelt bijna prototype-achtige activiteiten, maar wel voor groepen van bedrijven. Te dicht bij één of twee bedrijven werken, zou de marktwerving verstoren. We vragen van de bedrijven een cofinanciering van 7,5 procent. De eigendomsrechten blijven bij de onderzoeksinstellingen of de hogescholen, die ze nadien dan transfereren naar de bedrijven, die op hun beurt dan hun eigen inbreng in mindering kunnen brengen.

Ooit is dat fonds opgestart als een kanaal specifiek ten behoeve van de hogescholen: het Hobu-fonds. Nu kan iedereen deelnemen. Het enige verschil tussen SBO en TETRA is de finaliteit: het ene is ver van de markt en risicovol; het andere is dicht bij de markt. In de praktijk wordt het eerste volledig gedomineerd door de universiteiten, het tweede – met een inbreng van de universiteiten die goed is voor 20 procent – door de hogescholen.

Wat de toekomst van TETRA betreft, verwachten we geen beperkingen als de opleidingen in de universiteiten worden geïntegreerd. Een groot deel van de activiteiten richt zich toch tot de professionele bachelors. De hogescholen zijn heel sterk in dat segment, en het is een economisch heel belangrijk segment. Dat komt door hun band met de bedrijven. Die band geeft ook een meerwaarde aan hun academiserende opleidingen.

Een laatste punt is de rechtstreekse bedrijfssteun. Volgens de Europese competitie-regels hangen daar bepaalde percentages aan vast. Bedrijven kunnen samenwerken met kennisinstellingen, in een vorm van onderaanneming. Terwijl bij TETRA een zekere voorkeur voor hogescholen is ingebed, is hier de vrije markt aan zet. In ons kmo-programma zien we dat 11 procent van onze projecten met hogescholen worden uitgevoerd. Dat is veel. De bedrijven betalen zelf voor dit programma een bijdrage tot 65 procent.

Ik besluit. Wij zijn onrechtstreeks betrokken bij het onderzoek of het onderwijs van de universiteiten. Contacten inzake valorisatie zijn er zeker. Onze instrumenten zorgen niet voor beperkingen voor mensen wier opleidingen worden geïntegreerd. Omgekeerd denk ik niet dat die integratie op onze instrumenten veel invloed zal hebben, met uitzondering van een druk op de budgetten. Wij staan dus vrij positief tegen die evolutie. Ik formuleer toch enkele aandachtspunten. Een: de open competitie zal leiden tot een druk op het budget. En als de druk verhoogt, dreigen de nieuwkomers de eerste slachtoffers te worden. Als we die mensen willen uitnodigen om daaraan deel te nemen, moeten we hen ook niet na de eerste keer al allemaal en masse terugsturen.

Een ander belangrijk punt is dat we merken dat de hogescholen heel sterk staan in het segment ‘samenwerken dicht tegen de markt’. Zij spelen een belangrijke rol voor de valorisatie en disseminatie. Zij mogen de band met de bedrijven die zij nu hebben door die professionele bachelors, naarmate die opleidingen meer geïntegreerd zijn in de universiteiten, zeker niet verliezen want wij geloven dat die band een sterke meerwaarde geeft, ook voor een andere opleiding.

Dit alles gaat over de netwerking, de contacten met de bedrijven. Het inhoudelijke aspect, de keuze voor het onderwerp dat zij nu doen, illustreert hun eigen focus. Zij hebben vandaag een complementaire rol ten opzichte van het onderzoek dat klassiek gebeurt aan de universiteiten. Dat komt opnieuw vanuit die band van de professionele bachelors. Zij mogen die complementaire positie niet volledig verliezen. Dat is een algemeen advies: focus op datgene waarin je sterk bent. Hier is het een open vraag: naarmate je opleidingen meer integreert in universiteiten en naarmate er vanuit die opleidingen mensen doctoreren en onderzoeksonderwerpen starten, moeten die mensen dan exact hetzelfde doen als de universiteiten nu doen of een trapje lager, of moeten zij de meerwaarde die ze hadden uit de hogescholen meenemen zodanig dat je het innovatietraject in al zijn aspecten meer aan bod kunt laten komen? Men moet zich die vraag stellen. Wij opteren uiteraard voor het tweede.

De aandachtspunten met betrekking tot die band zijn vaak negatief. Het kan ook positief zijn. Als men in de universiteiten aspecten zou integreren die complementair zijn met wat er nu gebeurt, kun je ook iets nieuws inbrengen. Ook voor universiteiten is samenwerken met bedrijven belangrijk. Wij zien dat een bepaald segment van bedrijven vaak vanuit de universiteiten moeilijk kunnen worden bereikt. Als we de band die hogescholen met bedrijven hebben naar de universiteiten kunnen brengen, kunnen we in Vlaanderen wat open innovatie betreft veel winnen.

IV. PROFESSOR KAREN MAEX, VOORZITTER VAN DE SUBGROEP HOGER ONDERWIJS VAN DE VLAAMSE RAAD VOOR WETENSCHAP EN INNOVATIE

Ik ben hier presentator van dienst omdat ik voorzitter ben van de subgroep Hoger Onderwijs. Ik zal u met veel plezier de adviezen die de VRWI in zijn vergadering van 22 april 2010 heeft geformuleerd even toelichten. Voor de volledigheid voeg ik eraan toe dat één raadslid, Sandra Rosvelds van het ACW, zich heeft onthouden. Het ACW wil op dit moment de optie voor integratie nog niet nemen.

Wij hebben ons in onze subgroep voornamelijk beziggehouden met onderzoek en innovatie. Vanuit die invalshoek hebben wij de adviezen geformuleerd.

Wij vertrekken vanuit een sterk maatschappelijk engagement en een maatschappelijk belang. Dat kan niet breder gekaderd worden dan in de doelstellingen van Vlaanderen in Actie. Vlaanderen wil in 2020 in Europa als kennisregio behoren tot de top vijf. Vlaanderen wil dat zeker niet als enige regio. De meeste Europese regio's willen dat. Als wij dat willen bewerkstelligen, zullen wij daarvoor de nodige acties moeten ondernemen.

Wij hebben erover nagedacht wat innovatie in deze context betekent. Wetenschap en innovatie zijn op drie pijlers gesteund. Op kennis, niet uitsluitend uit onderzoek; op engagement en ondernemerszin; op verbeeldingskracht en creativiteit. Die drie componenten zijn essentieel om vanuit wetenschap tot innovatie te komen in deze regio. Dat universiteiten en hogescholen daar een sleutelactor in zijn, zult u ons niet kwalijk nemen. Dat academisering en associaties belangrijke stappen zullen zetten in het behalen van de ViA-doelstelling, daarover moet ik niet verder uitweiden. En dat deze hervorming in het hoger onderwijs een belangrijke opportuniteit is voor de internationale positionering van de

Vlaamse wetenschap en innovatie, daarvan wil ik u met een aantal argumenten in deze presentatie overtuigen want ook dat kan niet worden overschat.

Ik licht eerst het onderscheid toe tussen academisering en integratie. Ik heb van de vorige sprekers heel veel interessante adviezen en standpunten gehoord, die ook wij ondersteunen en die u dan ook zeker zult terugvinden in deze presentatie. Een aantal ervan zijn een gevolg van de academisering, waarbij het onderwijs wordt ingebed in onderzoek. Dat geeft enkele voordelen omdat met de academisering in elke academische opleiding het proces van kennisvergaring en kennisontwikkeling mee in de opleiding wordt opgenomen. Die beslissing is in 2003 genomen. Als onderwijs moet ingebed zijn in onderzoek, betekent dat sinds 2003 dat we onderzoekscapaciteit opbouwen die dicht bij de academiserende opleidingen staat. Een aantal van de vragen die hier worden geformuleerd, zijn eigenlijk al beslist in 2003. Integratie is een model om dit in de toekomst verder te organiseren. Het betekent de overdracht van de academische opleidingen naar de universiteit. Maar zowel de academisering als de integratie hebben tot doelstelling om niet aan de specificiteit van de opleidingen te raken. Mijn voorganger en verscheidene sprekers hebben daar allusie op gemaakt: de specificiteit van de opleiding staat niet ter discussie, de academisering en de organisatie van het onderzoek ook niet, het is de integratie die ter discussie staat als een model om dat onderzoek in de toekomst te kunnen organiseren.

De VRWI wil nog eens beklemtonen dat het 100 percent achter de academisering staat, maar stelt ook dat daar extra middelen voor nodig zijn, onafhankelijk van met welk model we ons hoger onderwijs verder zullen organiseren.

De VRWI formuleert in zijn standpunt dat de integratie een goede oplossing is om de uitdaging van de kennismaatschappij aan te gaan. Ik zal dat met een aantal argumenten toelichten. De VRWI beveelt aan dat een eengemaakt onderzoeksbeleid en een kwaliteitscontrole voor de academische opleidingen bij deze integratie moeten horen. En aangezien innovatie niet alleen gebaseerd is op kennis, onderzoek en ondernemerszin maar ook op verbeeldingskracht en creativiteit, beveelt hij ook de integratie van het kunstonderwijs aan. Maar daar moet aan de partners voldoende ruimte worden gelaten omdat de specificiteit van deze opleidingen moet kunnen worden gevrijwaard. Daar moet meer ruimte voor worden gelaten.

Professionele opleidingen zijn niet academisch in de zin die hier is gedefinieerd. Zij blijven in de hogescholen. Daar kunnen zij veel beter plaatsvinden. Zij moeten daar best een eigen dynamiek ontplooien en ontwikkelen. Dat punt komt in het advies heel nadrukkelijk naar voren. De dwarsverbanden of de samenwerkingen tussen al deze opleidingen zijn al door andere sprekers aangeraakt. Het concept associatie moet behouden blijven om tussen de toekomstige geïntegreerde universiteiten en hogescholen de samenwerking te kunnen blijven bewerkstelligen. De VRWI vraagt aandacht voor decretale aanpassingen die wenselijk zijn om de autonomie van de instellingen van hoger onderwijs gelijk te maken zodat ze hun accenten en strategieën met dezelfde beleidskracht kunnen uitstippelen.

Ik zal nu verder ingaan op die integratie en motiveren waarom de integratie volgens de VRWI een interessante piste is en waarom de VRWI dat aanbeveelt. Er zijn een vijftal argumenten. In de eerste plaats de duidelijkheid. Het geeft een transparante binaire structuur van het hoger onderwijs, die ook internationaal herkenbaar is. Heel belangrijk is dat de integratie leidt tot een versterking van de profielen. Mijn collega heeft daarstraks gezegd dat een industrieel ingenieur geen burgerlijk ingenieur is en daarom niet kan aanvragen bij het IWT. Laat mij duidelijk zijn: een industrieel ingenieur blijft een industrieel ingenieur en een burgerlijk ingenieur blijft een burgerlijk ingenieur, maar na integratie behoren zij allemaal tot de universiteit, en dan past dat perfect in de IWT-regelgeving, zonder dat we daarvoor de profielen moeten aanpassen.

Wij zijn ervan overtuigd dat door de integratie in de universiteit, omdat wij de specificiteit van de opleidingen erkennen, een betere aflijning en een betere afstemming van de profielen mogelijk wordt, omdat wij in één organisatie zitten. Op die manier kunnen wij een grotere garantie bewerkstelligen dat de bestaande differentiaties behouden kunnen worden en zelfs nog beter op elkaar kunnen inspelen. Dat is vooral zo voor het onderzoek. Ik kom daar straks nog op terug.

Integratie is een logisch gevolg van de academisering. De kwaliteit van de academische opleidingen wordt verhoogd in het academiseringsproces. Een universiteit kan daar later nog verder aan werken. Het moge immers duidelijk zijn dat dit academiseringstraject tegen 2012 misschien wel vergevorderd, maar zeker nog niet helemaal afgelopen zal zijn.

Ten slotte verwerven de academische opleidingen een internationale erkenning en geloofwaardigheid, wat toch wel belangrijk is, ook als wij onze doelstellingen binnen Europa willen waarmaken.

Een heel belangrijk punt is de efficiëntie van de organisatie van het onderzoek. Mijn voorgangers hebben al gewezen op het feit dat de organisatie van het onderzoek een belangrijk punt zal zijn en dat er belangrijke analyses kunnen worden gemaakt uit de aanvragen van hogescholen of universiteiten in bepaalde instrumenten. De opbouw van het onderzoek dat nu bezig is als gevolg van de academisering, vraagt aandacht. Het is belangrijk dat daar een goede coördinatie gebeurt. De VRWI stelt dat de universiteit dat het best kan coördineren, om de mogelijke versnippering van onderzoeksmiddelen, onderzoekspotentieel en onderzoeksinfrastructuur tegen te gaan.

De efficiëntie van het onderzoek is ook belangrijk omdat ze een grotere stabiliteit kan garanderen inzake de financiering van het onderzoek. Het is ook heel belangrijk dat een integratie de translatie tussen het meest fundamentele onderzoek, het strategische basisonderzoek, en het toegepaste onderzoek kan garanderen, maar ook in de andere richting. Ook vanuit het toegepast onderzoek, vanuit de TETRA-projecten, moeten wij in de andere richting kijken, naar het strategische onderzoek en het fundamentele onderzoek, en zo tot vernieuwing komen.

Een aandachtspunt is dat deze efficiëntie ook op Vlaams niveau moet worden bekeken en dat ze gebaseerd moet zijn op een goede samenwerking tussen de associaties. Ik verwijs dan niet alleen naar het financieringsmodel dat daar niet noodzakelijk aan de basis van ligt, maar naar het feit dat er in een gesloten enveloppe alleen winnaars en verliezers kunnen zijn, en dat dat de samenwerking niet altijd bevordert.

We hebben vanuit de VRWI gekeken wat de mogelijke pluspunten kunnen zijn van de integratie voor onze verschillende stakeholders, in de eerste plaats onze studenten. Zij hebben baat bij duidelijke opleidingstrajecten. Zij hebben ook baat bij onderzoeksgebaseerde opleidingen, wat het gevolg is van de academisering. Ze krijgen daardoor meer kritische zin mee in hun opleiding, en er is een proces van kennisvergaring, met aandacht voor kennisvernieuwing.

Ook in deze disciplines willen we ons ervan vergewissen dat de aantrekkelijkheid van opleidingen zal worden verhoogd. Dat komt tegemoet aan de nood aan meer hogeropgeleiden, ook in deze disciplines.

Er zijn natuurlijk ook een aantal aandachtspunten bij te formuleren. Integratie mag niet drempelverhogend werken. Dat is duidelijk. Daarom pleiten wij er ook voor dat de geografische fijnmazigheid behouden blijft en dat het opleidingsaanbod, de studentenbegeleiding, de bereikbaarheid en de doorstroming van studenten blijven zoals dat nu wordt georganiseerd, uiteraard zonder naar een duplicatie of doublures te gaan.

Uiteraard is ook de bedrijfswereld een heel belangrijke vragende partij. De bedrijfswereld vraagt zeer duidelijk om een vervollediging van de innovatieketen. Ik wil u in dat kader een grafiek laten zien (bijlage 8). Wat u op de voorstelling ziet, is het academische onderzoek, dat voor alle academische en academiserende opleidingen geldt. De verticale as is die van fundamenteel naar toegepast onderzoek, met het meest fundamentele onderzoek, typisch aan de universiteit, en binnenkort het meest toegepaste onderzoek aan de hogescholen, die dan, als ze deel uitmaken van de universiteiten, in volledige synergie kunnen werken en één grote onderzoeksbasis kunnen vormen, waarbij deze verschillende profielen met elkaar kunnen samenwerken. Dat is een zeer belangrijk punt.

Mijn collega zei daarstraks dat SBO vooral vanuit de universiteiten komt, en de TETRA voornamelijk vanuit de toepassingen vanuit de hogescholen. Hij vermeldde daarbij terecht de professionele opleidingen, die een heel belangrijke rol moeten spelen in de innovatie, omdat ze de kennis die hier wordt gecreëerd, mee moeten vertalen. Maar dan vind ik dat de tot nog toe gescheiden werelden van de twee profielen voor onderzoek, namelijk dat van de academische opleiding in universiteit en hogeschool, bij elkaar moeten komen. Dat kan het best door deze integratie. Men denkt nogal gemakkelijk in de chronologie van: eerst een fundamenteel onderzoek, dan basisonderzoek, dan toegepast onderzoek, en dan implementeren. Ik wil hier vanuit de VRWI graag het voorstel meegeven om de tijdslijn in de andere richting te volgen, waarbij vanuit de implementatie nieuwe ideeën, initiatieven en vindingen kunnen ontstaan, wat aanleiding kan geven tot nieuw toegepast onderzoek en nieuw basisonderzoek, tot en met nieuw, grensverleggend onderzoek. Op die manier kan in het hele onderzoeksmedium in Vlaanderen vernieuwing worden gebracht. Dat is belangrijk voor de onderzoekswereld, maar ook voor de bedrijfswereld, omdat je altijd met de volledige innovatieketen moet werken om tot echte vernieuwing te kunnen komen.

Daarmee heb ik uiteraard ook al de dwarsverbanden aangeduid. Als wij over dwarsverbanden spreken, gaat dat over samenwerkingen tussen de professionele en de academische opleidingen. Ik heb getracht aan te tonen dat daar extra mogelijkheden kunnen worden gevonden en dat die extra mogelijkheden ook maximaal moeten worden ondersteund.

Een versteviging van het kmo-weefsel is een belangrijk punt. Dat kan zeker bewerkstelligd worden, niet alleen in de laag- en mediumtechnologische sectoren, maar ook in de hoogtechnologische sectoren, en met versterking van de internationale component. Uiteraard is het voor de bedrijfswereld ook interessant om de afgestudeerden te kunnen opnemen in hun bedrijf, en dat die afgestudeerden voortaan niet alleen een duidelijk profiel behouden, maar ook die duidelijke rol in de innovatieketen kennen, omdat zij in hun opleiding ook kennis hebben gemaakt met het onderzoek dat met hun opleiding gepaard gaat.

Ik kom tot de pluspunten voor de overheid. Ik heb al voldoende gesproken over het vervolledigen van de innovatieketen van de kennisdriehoek. Ik zal daar niet te lang meer op ingaan. Met de opbouw van de kritische massa en de hogere regionale economische en maatschappelijke ontwikkeling kunnen we een belangrijk pluspunt definiëren. Door integratie kunnen we de overheid ook een belangrijke dienst bewijzen via een kwaliteitsverhoging met een efficiënte en selectieve inzet van middelen.

Ik gaf het al even aan bij het bespreken van het schema: dit is werkelijk een opportuniteit voor het versterken van de internationale positie van Vlaanderen. Als kleinere regio is het belangrijk dat we onze kennisdriehoek op deze manier steeds meer aan belang kunnen doen winnen. Ik zei al dat dit een bron is van alle types van nieuw strategisch grensverleggend onderzoek. Dit brengt vernieuwing, als we dit alles kunnen integreren in de volledige onderzoekscyclus. We kunnen het belang van de toepassingsresultaten en de aandacht voor vernieuwend onderzoek niet overschatten. Vlaanderen zal ter zake zeker een voortrekkersrol kunnen spelen binnen Europa.

Er zijn natuurlijk ook een aantal essentiële voorwaarden. U zult merken dat die zeer sterk stroken met wat een aantal andere sprekers hebben gezegd. Er is de financiële draagkracht van het hoger onderwijs. Er moet rekening worden gehouden met de financiële consequenties van de academisering. Dat is een belangrijk punt. Dat wil ik nogmaals beklemtonen. Door de integratie kan er een zekere optimalisatie – ik verkies het woord boven ‘rationalisatie’ – komen, die de versnippering voorkomt. Dat is echter niet voldoende voor een financiële draagkracht. Er zullen extra middelen en financieringskanalen moeten komen. De academisering is een heel belangrijke factor ter zake. Dat is een beslissing die we eigenlijk al zeven jaar aan het uitvoeren zijn.

Ik belicht kort de vijf financieringspunten. In vergelijking met de andere Europese landen is de basisfinanciering van de Vlaamse universiteiten erg gering – hoewel de onderzoeksefficiëntie zeer groot is. We maken dus maximaal gebruik van wat we krijgen. We bereiken daarmee een belangrijke positie. De basisfinanciering is echter veel te laag. Daarmee moet de komende maanden, als er beslissingen worden genomen, toch wel sterk rekening worden gehouden. De eerste spreker had het al over het grote aantal junior onderzoekers die erbij komen. Dat het aantal ZAP-posities niet stijgt, is een terechte opmerking. De lage overheadkosten, de onderindexering en de exponentiële stijging van het aantal junior onderzoekers op tweede en derde geldstroom leggen een bijkomende hypotheek op de draagkracht van de universiteiten. Ik heb het dan over de geïntegreerde universiteiten, waartoe de academische opleidingen volgens ons advies binnenkort behoren. Ook voor de hogescholen zelf rijst nu al dat probleem.

Ik had het al over de nefaste gevolgen van een gesloten enveloppe. Die bevordert de samenwerking niet. Daar moeten we aandacht voor hebben. In Vlaanderen kunnen we immers maar efficiëntie bewerkstellingen als de diverse actoren voldoende samenwerken. Daarom stellen we voor dat een meerjarenplan voor een noodzakelijke inhaalbeweging qua basisfinanciering wordt uitgewerkt, als cruciale randvoorwaarde voor de uitbouw van een performant hoger onderwijs.

Na de uiteenzettingen van mijn beide collega's kunnen we alleen maar beklemtonen dat de financieringskanalen qua onderzoek zich zullen moeten aanpassen. Ze zijn al overbevraagd, door de groei. Als gevolg van de academisering zullen er nog meer aanvragen komen en zullen de slaagkansen nog afnemen. Ze zijn nu al heel laag. Ze mogen zeker niet nog afnemen. Dat zou een ontmoediging van het grote onderzoekerspotentieel betekenen. Daar moeten we ons voor hoeden.

Internationaal moeten we ons kunnen vergelijken met de besten. Het gaat niet alleen over wat wij hier het beste vinden. Onze universiteiten en hogescholen moeten die internationale competitie aankunnen. Daarom beveelt de VRWI aan de bestaande financieringskanalen, zoals het FWO, het BOF, het IOF, het SBO enzovoort, te versterken. Internationaal is ook de uitbouw van de onderzoeksinfrastructuur een heel belangrijk extra aandachtspunt. Ik verwijs onder meer naar de onderzoeksinfrastructuur die door de Herculesstichting wordt gefinancierd. Dit zijn zeer belangrijke zaken om op bepaalde domeinen onze positie te kunnen versterken en vrijwaren in de Europese context van de toekomst.

De integratie en de daarmee gepaard gaande gevolgen mogen echter geen verdere verschuiving teweegbrengen van het evenwicht qua financiële middelen tussen de diverse soorten onderzoek, in het nadeel van het niet-gericht onderzoek. Dat blijft in de toekomst een even belangrijke component. Wij zijn tegen de opname van het BOF in de werkingsmiddelen, zoals die eerder werd gesuggereerd.

Dan zijn er de academiseringsmiddelen. Als men doorgaat met de academisering en de integratie van de tweecyclihogeschoolopleidingen in de universiteit, dan zullen die opleidingen ook volgens universitaire normen worden geaccrediteerd. Dat pad wordt nu al bewandeld. De financiering van de hogescholen is op dat moment nog aanzienlijk lager

dan die van de universitaire opleidingen. Daar moet aandacht voor zijn. Zij moeten evenzeer onderzoekscapaciteit opbouwen. Dat vraagt middelen. Daarom pleit de VRWI in zijn advies voor een stijging van de academiseringsmiddelen, zodat de hogescholen een evenwaardig peil bereiken in hun discipline, in hun niche, in de specificiteit van hun eigen profiel. In de commissie-Soete werden daar ook al berekeningen over gemaakt, die wij steunen.

Vervolgens zijn er de middelen voor het projectmatig wetenschappelijk onderzoek. We vragen een herijking en een verdere uitbouw van de PWO-middelen. Die zijn immers noodzakelijk voor de valorisatie van de professionele bacheloropleidingen. Die opleidingen hebben ook een belangrijke rol in de innovatie en vooral ook in de dwarsverbanden met de academische opleidingen. Dat is een belangrijk punt, ook om die keten te vervolledigen en een nog groter segment van kleinere bedrijven mee bij het innovatieproces te betrekken. Op die manier zullen ze die keten nog voort versterken.

Uiteraard moet er aan kwaliteitsbewaking worden gedaan. Ik heb het al gehad over het belang van de rol van de professionele bachelors. Ook is het ons advies dat qua taal, vooral voor de masteropleidingen, een versoepeling gewenst is, om onze internationale positie te kunnen handhaven. De academisering en de voorgestelde integratie hebben zeer belangrijke gevolgen voor het personeel. Om de integratie te doen slagen, willen we dan ook voldoende oog hebben voor de noden en vragen van het personeel. We pleiten ervoor dat het vroegtijdig wordt betrokken bij overgangsregelingen, die een lange tijd in beslag kunnen nemen.

V. DISCUSSIE

De voorzitter: Ook om het debat enigszins te structureren, wil ik erop wijzen dat we nog aparte hoorzittingen zullen houden over diverse punten die hier zijn aangehaald, zoals het personeel en de taal. Volgende maandag wijden we een volledige hoorzitting aan de financiering en het financieringsmechanisme. Daarmee wil ik niet zeggen dat daarover geen vragen kunnen worden gesteld.

Mevrouw Elisabeth Meuleman: Ik zou willen beginnen met een verwijzing naar de presentatie van professor Maex. Zij heeft duidelijk voor integratie gepleit. Ze heeft de pluspunten voor de studenten opgesomd en enkele aandachtspunten naar voren gebracht. Volgens haar mag de integratie niet drempelverhogend werken. Ze heeft verwezen naar het gevaar van een mattheuseffect. De sterke studenten zullen hier hun voordeel uit halen. De sociaal zwakkeren zullen het echter moeilijker krijgen.

De verschillende sprekers vragen vooral meer geld voor onderzoek. Oplossingen om het drempelverhogend effect tegen te gaan, heb ik echter nergens gehoord. Professor Loobuyck heeft verklaard dat we de kwaliteit van ons onderwijs moeten bewaken. We moeten aandacht schenken aan de begeleiding van studenten en aan de onderwijskwaliteit. De overige sprekers heb ik hierover geen vragen horen stellen of suggesties naar voren horen brengen.

Uit de grafiek van het FWO blijkt nochtans dat de landen die wetenschappelijk hoog scoren het economisch ook heel goed doen. De Scandinavische landen staan weer aan de top. Zweden, Finland en Denemarken zijn landen die ook inzake de sociale gelijkheid goed scoren. In deze landen worden de sociaal zwakkere groepen bereikt. Dit is voor mij een belangrijk aandachtspunt. Ik heb hierover echter weinig gehoord.

Ik heb hier om meer geld voor onderzoek horen vragen. Ik heb niets over de kwaliteit van het onderwijs en over de begeleiding van studenten gehoord. Ik zou graag de mening van onze sprekers daarover kennen.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Ik wil in de eerste plaats alle sprekers bedanken. Het is voor ons steeds zeer verhelderend al die standpunten te horen. Ik weet dat er nog een specifieke hoorzitting over de taalproblematiek zal worden georganiseerd. Vermits er hier al naar is verwezen en de VRWI tijdens die hoorzitting niet specifiek aan bod zal komen, wil ik professor Maex hierover toch een vraag stellen. Ze heeft verwezen naar een versoepeling van de taalregelgeving in de masteropleidingen. Ik vraag me af hoe ze dit precies ziet. Volgens mijn fractie wordt momenteel al een vrij grote soepelheid aan de dag gelegd.

Mevrouw Kathleen Helsen: Ik dank alle sprekers voor hun interessante toelichtingen over het onderzoek. Ik zou de heer Sileghem graag nog een vraag stellen. In zijn uiteenzetting heeft hij duidelijk vermeld dat de hogescholen een zeer sterke band met het bedrijfsleven hebben. De academische opleidingen die momenteel nog in de hogescholen zijn ingebed, hebben ook een dergelijke band. Hoe belangrijk is de regionale spreiding van de opleidingen in Vlaanderen om die link met het bedrijfsleven in de toekomst te kunnen bewaren?

De heer Jan Durnez: Naar aanleiding van de bijzonder interessante uiteenzettingen van professor Maex en professor Loobuyck wil ik nog een vraag over het onderzoek stellen. De professionele bachelors zullen een eigen positie innemen. Die opleidingen zullen gedeeltelijk onderzoek omvatten.

Professor Maex heeft verwezen naar de verbanden tussen academische opleidingen en professionele hogeschoolopleidingen. Ik vraag me af hoe die opleidingen er zullen uitzien indien ze hieruit worden gelicht. Hoe kan die band in de praktijk tot stand komen?

Professor Loobuyck heeft het over de geesteswetenschappen gehad. Ik vraag me af welke positie de positionele bacheloropleidingen, zoals onderwijzer en maatschappelijk werk, hierin een plaats kunnen krijgen.

Mevrouw Fientje Moerman: Professor Loobuyck, ik heb heel aandachtig naar uw kritiek geluisterd. Volgens u zijn de evaluatiecriteria voor de toekenning van financiering meer op de beta- en de gammawetenschappen dan op de alfavetenschappen afgestemd. Ik ben gedurende een bepaalde periode zelf verantwoordelijk geweest voor het wetenschapsbeleid. Bij de toekenning van onderzoeksgelden heb ik steeds gepoogd positieve aandacht aan de menswetenschappen te schenken en de menswetenschappen niet te verdrukken. Ook toen ben ik vaak geconfronteerd met de vraag hoe de algemene evaluatiecriteria op de menswetenschappen moeten worden toegepast.

Ik heb een zekere spanning in uw betoog opgemerkt. Ik heb veel kritiek gehoord. Ik heb echter niemand concrete elementen horen aanreiken voor de ontwikkeling van een evaluatiesysteem dat ook goed op de menswetenschappen zou passen. Kunt u op dit vlak een bijdrage leveren? Uw kritiek is op een aantal vlakken zeker terecht. Hoe kunnen we echter een systeem ontwikkelen met criteria die ons toelaten onderzoek in de menswetenschappen op een objectieve wijze te evalueren?

Ik zou nog een opmerking over de BOFZAP-mandaten willen maken. We hebben dat destijds met een specifieke bedoeling uitgevonden. Professor Loobuyck heeft hier trouwens nog iets interessants over gezegd. Sinds 1993 is het aantal ZAP-mandaten in Vlaanderen met een honderdtal gegroeid. Het aantal studenten is veel sterker aangegroeid. Het aantal onderzoekers aan de universiteiten is meer dan verdrievoudigd. Tijdens die periode zijn de middelen voor het wetenschapsbeleid gegroeid. Die middelen zijn van het bedrijfsleven en van de overheid afkomstig. We hebben gepoogd op die manier wat geld te geven.

In het onderwijs woedt er voor die middelen een veel heviger concurrentieslag. Het hoger onderwijs moet constant met alle vormen van leerplichtonderwijs en met alle andere onderwijsvormen, zoals het volwassenenonderwijs, concurreren.

De BOFZAP-mandaten waren een poging om vanuit een andere hoek wat geld toe te stoppen. Op die manier probeerden we de trage groei van het aantal ZAP-mandaten te compenseren. Op dit vlak heeft professor Loobuyck gelijk. We hebben hier iets aan gedaan vanuit de hoek van het onderzoek en niet vanuit de hoek van het onderwijs.

Het is zeker niet de bedoeling dat dit een ‘chasse gardée’ voor de nerds is. Ik vind het trouwens problematisch dat professor Loobuyck vindt dat we geen rekening met onderwijs houden. Ik studeer zelf nog. Vorige week ben ik uitgenodigd voor de viering van het emeritaat van een van mijn professoren. Er zijn heel veel kandidaten voor de opvolging. Al die kandidaten moeten proeflessen geven en de studenten zijn opgeroepen om die proeflessen bij te wonen. Daar wordt wel degelijk aandacht aan besteed.

De maatschappelijke dienstverlening is heel belangrijk. Ik heb geen zin om het optreden van een of andere professor in de jury van een spelprogramma als een vorm van maatschappelijke dienstverlening te beschouwen. Ik noem geen namen. Ik heb hier op zich niets tegen. De televisieprogramma's moeten ook worden gevuld. We moeten echter criteria vinden om dit te beoordelen.

U hebt allen gezegd dat er meer geld nodig is voor onderzoek. Zeker bij het FWO valt het op dat de slaagpercentages zwaar dalen. Ik vernam van een vicerector dat ze voor projecten op 15 percent zijn gevallen. Dat is nog lager dan de 17 percent die hier werd genoemd. Ik geloof dat we het erover eens zijn dat het slaagpercentage zowel voor doctoraten als voor onderzoeksprojecten veel te laag ligt. Hoeveel meer is nodig met de academisering? Ik geloof dat een aanvaardbaar slaagpercentage rond 30 percent ligt. U zult me corrigeren als ik het mis heb. Hoeveel hebben we dan nodig, rekening houdend met de academisering?

Mijnheer Sileghem, u zei dat u proactief de diplomabeperking hebt afgeschaft. Maar voor de industriële ingenieurs bestaat er wel nog een beperking. Kunt u dat toelichten?

U bracht nog een punt onder de aandacht. Als we de academiserende opleiding onder de verantwoordelijkheid van de universiteiten brengen, hoe zit het dan met de complementariteit na de professionele bachelors? Hoe gaan we die kruisbestuiving nog behouden? We moeten natuurlijk een verhoging van de middelen voor projectmatig wetenschappelijk onderzoek inschrijven, maar zal dat voldoende zijn? Ik ben een beetje bang dat men de professional bachelors zal laten schieten zodra de nieuwe buit binnen is. Daar moeten we aandacht voor hebben.

In het SBO en TETRA komt naar voren waar de universiteiten sterk zijn en waar de hogescholen sterk zijn. Als we de academiserende opleidingen van die hogescholen naar de universiteiten brengen, lopen we dan niet het risico – ondanks alle goede voornemens, ik heb dat tot nu toe in alle hoorzittingen gehoord – dat een gedeelte van de complementariteit verloren gaat? Zal de focus dan niet op een ander soort onderzoek komen te liggen?

Er is verwezen naar de te lage basisfinanciering. Nu wordt er vooral gevraagd naar middelen voor onderzoek. De basisfinanciering voor universiteiten is niet riant. Kunt u inschatten wat er nog nodig is?

Professor Maex, ik zie een verschilpunt tussen uw presentatie en onze eerste spreker, de heer Van Damme. Hij pleit in zijn ‘green paper’ expliciet voor de opname van een bijzonder onderzoeksfonds in de werkingsmiddelen van onderwijs en dat weg te halen bij het onderzoek. U pleit duidelijk voor het tegenovergestelde.

In de legislatuur 2004-2009 kwam het BOF als een van de eerste instellingen aan bod. Dat is bij onderzoek gebleven. Kunt u zeggen waarom de opname van het BOF in de

werkingsmiddelen van de universiteiten en de overdracht naar de bevoegdheid Onderwijs nefast zou zijn?

Professor Karen Maex: De VRWI heeft zijn standpunt voornamelijk geformuleerd naar onderzoek en innovatie. Het is geen uitgebreid pleidooi naar de vraag die u stelt. Ik wil er toch op wijzen dat we zeer duidelijk als aandachtspunt hebben opgenomen dat we niet-tegenstaande het feit dat er een integratie zou zijn aan de universiteit, dat de geografische fijnmazigheid van het aanbod van de opleidingen moet blijven wat ze is. Dat is net in het kader van de democratisering van het onderwijs waar u terecht een toelichting over vraagt. In de samenwerking tussen de hogescholen, en in de toekomst met de universiteiten, zullen de overstapmogelijkheden tussen de professionele en de academische opleidingen zeer sterk worden ondersteund. Het maakt ook deel uit van het beleid rond de dwarsverbanden dat nu samen met de hogescholen wordt georganiseerd. Als die opleidingen, zowel de professionele als de academische, op dezelfde campus blijven, zullen de overgangen gegarandeerd georganiseerd blijven.

Professor Patrick Loobuyck: Ik vind het onderwijs inderdaad heel belangrijk voor de universiteit, maar ook voor de hogeschool. Daar was het tot nu toe de corebusiness. Er zijn heel veel positieve kanten aan die integratie. Er zijn ook altijd risico's verbonden aan schaalvergroting. De idee dat de component onderzoek zijn intrede doet in de hogescholen, is op zich goed. Er komen een aantal vakgebieden bij waarop dan onderzoek kan worden verricht, en die de universiteit vroeger links liet liggen. Waar ik een beetje voor vrees – en daar moeten we alert voor zijn – is dat de logica van de universiteit ook de hogescholen zal innemen en dat er te veel nadruk en focus komt op onderzoek, ten nadele van onderwijs.

Het zou bijvoorbeeld niet mogen – en dat is een reëel risico – dat men op hogescholen een onderscheid krijgt tussen de goede en de slechte docenten. Docent A heeft een doctoraat en doet aan onderzoek, docent B geeft goed onderwijs. We moeten erover waken dat docent B evenveel gewaardeerd wordt en erkenning krijgt voor zijn werk. Het één is niet beter of belangrijker dan het andere. Onderzoek en onderwijs zijn even belangrijk, zeker in de hogeschool. Op een universiteit is dat voelbaar. De goede proffen zijn de proffen die weinig les geven en zeer veel rondvliegen. Wie in eerste bachelor les geeft, is bij de 'minste' proffen. Maar dat moet ook gebeuren, en het liefst ook nog kwalitatief. We moeten erover waken dat er geen onterechte hiërarchie ontstaat.

Professor Karen Maex: Wij hebben aan de K.U.Leuven nagegaan of er een correlatie bestaat tussen de hoeveelheid lesgeven en de hoeveelheid tijd voor onderzoek en de kwaliteit ervan. We zijn tot de vaststelling gekomen dat onze beste docenten onze beste onderzoekers zijn en omgekeerd. Die correlatie die u aanhaalt houdt dus geen steek.

Professor Patrick Loobuyck: De perceptie bestaat wel.

Professor Karen Maex: Daarom zet ik dat hier recht.

Mevrouw Elisabeth Monard: Wie een masterdiploma heeft behaald in Europa, kan zich bij het FWO kandidaat stellen voor een aspirantenbeurs, ter voorbereiding van een doctoraat. Die beurzen omvatten tevens de socialezekerheidsbijdrage. Dat is een volwaardig inkomen. Op dat vlak is er geen ongelijkheid bij ons.

Mevrouw Fientje Moerman: De beurzen van het FWO zijn zelfs belastingvrij.

De fiscale en parafiscale maatregelen in de uiteenzetting van mevrouw Monard zijn federale maatregelen die vanaf 2003 zijn genomen. Geleidelijk aan zijn ze uitgebreid en opgetrokken, en via de bedrijfsvoorheffing, die op het loon van de onderzoeker aan de bron

wordt ingehouden, vloeien er middelen naar de universiteiten of de bedrijven terug. Op die manier worden de loonkosten van onderzoekers gevoelig verlaagd.

Mevrouw Elisabeth Monard: De postdoctorale onderzoekers van het FWO hebben een arbeidscontract. Wij profiteren van de vermindering van die bedrijfsvoorheffing, en dat creëert extra ruimte om nieuwe mensen een mandaat te geven. Het FWO krijgt ook geld van het RIZIV, uit wat we het Maribel Onderzoeksfonds noemen. Het is opgericht in het kader van de tien werven van toenmalig premier Verhofstadt. Toen is beslist dat van de sociale bijdragen die het FWO betaalt voor de mandaathouders een deel terugvloeit. Dat geldt ook voor de collega's van het FNRS. Het gaat om een belangrijke som: voor het FWO zestien miljoen euro per jaar, en dat bedrag stijgt zelfs lichtjes. Dat is dus een belangrijke steun vanwege de federale regering.

De heer Maarten Sileghem: Voor de IWT-beurzen geldt hetzelfde; ze staan open voor iedereen. Aan een doctoraalscriptie werken is voor mensen met meer middelen gemakkelijker: zij kunnen een tijdje onbezoldigd werken. Zo hebben ze meer kans dat hun beursaanvraag wordt goedgekeurd dan anderen die dat niet konden, zelfs als ze kwalitatief minder goed zijn. Deels daarom hanteert het IWT het criterium dat men slechts achttien maand aan een onderzoeksonderwerp mag hebben gewerkt om een beurs te kunnen aanvragen.

De voorzitter: Er was nog de vraag van mevrouw Van Steenberge over het taalregime.

Professor Karen Maex: Dit is niet het onderwerp dat vandaag is geagendeerd. Maar als we met onze opleidingen een internationaal niveau willen halen, dan moeten we buitenlandse, anderstalige studenten aantrekken. Het onderwijs in de masteropleidingen moet daarom Engelstalig of toch zeker anderstalig zijn.

De voorzitter: Mevrouw Helsen wil weten hoe we de band tussen de hogescholen en het bedrijfsleven kunnen behouden.

De heer Maarten Sileghem: De vraag is of die band te maken heeft met de regionale inbedding van de hogescholen. Voor de samenwerking met dit type van kmo's is de band wel degelijk belangrijk. Er zijn nu ook de professionele incubatiecentra, en dat speelt een rol in het dichterbij het IWT brengen van de kmo's. Ook voor de kmo's is Brussel nogal ver, en de regionale band speelt dus een rol.

Volgens mij heeft de voorkeur van de kmo's voor een sterke band met de hogescholen minder te maken met de lokale band, maar vooral met de inhoud. Ik denk dat de regionale spreiding belangrijker is in de marketing en in de eerste contacten om iets op te starten. Ik denk dat de hogescholen regionaal zullen blijven functioneren, en via de professionele bachelors zal die band ook wel blijven. Dat is een sterk punt van de hogescholen, en als men dat goed aanpakt kan dat nog worden versterkt. Het zou spijtig zijn als ze die meerwaarde zouden opgeven om in een andere niche actief te worden.

Professor Karen Maex: In Duitsland is nagegaan op welke manier het typische hogeschoolonderzoek kan leiden tot regionale ontwikkeling, en dat werd vergeleken met de impact van het typische onderzoek in de academiserende opleidingen. De resultaten zijn mooi. Zeker als dat in een dwarsverband met de professionele opleidingen gebeurt, zullen we in Vlaanderen een meerwaarde creëren. Ik ben het met mijn collega eens dat de band te maken heeft met de inhoud, maar ook dat de regionale verankering niet mag worden onderschat als eerste opstap voor nieuwe, kleinere bedrijven die nog niet in een onderzoekssamenwerkingsverband zijn betrokken. Daarom pleiten we ervoor om het opleidingsaanbod en een gedeelte van het onderzoeksaanbod regionaal te houden.

De voorzitter: Er was nog de vraag van de heer Durnez over de band met de professionele bachelors.

Professor Karen Maex: De dwarsverbanden zijn noodzakelijk. Dat staat ook in het advies van de VRWI. De organisatie kan nog beter dan nu. Als ik even mag verwijzen naar mijn eigen ervaring, dan stel ik vast dat dankzij het uittekenen van de onderzoeksspeerpunten in de academiserende opleidingen is duidelijk geworden dat de dwarsverbanden onvoldoende zijn uitgespeeld. Regionale accenten blijven belangrijk, in het kader van de integratie. Door die accenten te verduidelijken en de strategische componenten in kaart te brengen kan een gedeelte van de activiteiten van de professionele opleidingen daar prachtig op aansluiten. Op die manier kan dat synergiën in de innovatieketen versterken en een meerwaarde creëren.

De voorzitter: Hoe zit het met de criteria voor de menswetenschappen?

Professor Patrick Loobuyck: De vraag is erg pertinent. Het begint al bij de vraag of het wel allemaal meetbaar is. Ik begrijp de wens van de overheid om te meten. Om de middelen te verdelen moeten er criteria zijn. Het valt toch op dat men steeds meer kwantitatief te werk gaat, en daardoor het kwalitatieve in de verdrukking komt. Ik neem dat het FWO niet altijd kwalijk.

U verwijst naar de commissie die gisteren is samengekomen over wijsbegeerte, theologie en godsdienstwetenschappen. Daar moeten meer dan 120 dossiers worden besproken en geëvalueerd. Die mensen zijn daar niet gelukkig mee. Zij kunnen dat niet kwalitatief beoordelen. 120 maal vijf minuten: dat is tien uur, zonder goedendag te zeggen, zonder eten, zonder pauze. De toekomst van mensen hangt daarvan af. Dus gaat men tellen. Men gaat kwantitatieve in plaats van kwalitatieve criteria toepassen. Daar is een punt van kritiek mogelijk.

Als ik de vergelijking maak tussen positieve en menswetenschappen, zie ik dat er een discriminatie mogelijk is. Bij positieve wetenschappen hebben ze een ander publicatiepatroon. Daar kan een scheeftrekking ontstaan. Ik pleit er dus in de mate van het mogelijke voor om niet alleen een kwantitatieve maar ook een kwalitatieve afweging te maken. Daarvoor moet je het werk van die mensen lezen. Is dat een goed doctoraat of niet? Herhalen ze zich in hun artikels? Het kan zijn dat iemand één boek schrijft waaraan hij zeven jaar heeft gewerkt. Dat is in de huidige academische context nauwelijks nog mogelijk. Je wordt afgerekend op je academische bibliografie waar er dan voor zes jaar een nul staat. In de menswetenschappen hebben monografieën en boeken een heel andere plaats dan in de positieve wetenschappen, waar er veel vaker artikels worden geschreven.

De voorzitter: Professor, de mensen in die commissie van het FWO zijn toch de mensen van die disciplines zelf? Die zijn zich toch bewust van die specificiteit?

Professor Patrick Loobuyck: In dit geval wel. Maar ook daar zitten zij met enorme moeilijkheden. Het is misschien goed dat zij een brief zouden schrijven naar het FWO. 120 of 140 dossiers op één dag, dat is onhoudbaar. Daar kan iets tussenzitten over hebraïsche godsdienstwetenschap, of over filosofie van de wiskunde. Dat is zo al moeilijk vergelijkbaar. Men gaat vanzelf de kwantiteit bekijken. Ik neem dat die mensen niet kwalijk. Men gaat na hoeveel graden die persoon heeft en welke publicaties.

Mevrouw Elisabeth Monard: Er zijn inderdaad heel veel aanvragen in die commissie. Meer dan honderd, maar daar zitten ook hernieuwingen bij. Er waren honderd nieuwe dossiers. De achttien commissieleden hebben complementaire expertises. Die honderd dossiers worden vier weken op voorhand naar iedereen gestuurd. Voor elk dossier worden telkens twee mensen aangewezen. Zij maken een prerapport. Dat komt in de commissie. Die honderd

dossiers worden dus niet op één dag geëvalueerd. Men gaat ervan uit dat mensen met een specifieke discipline als prerapporteur kunnen optreden. Ook van de anderen wordt verwacht dat zij de dossiers lezen, maar ook dat zij erover waken dat de prerapporteurs de juiste argumenten gebruiken in de evaluatie.

Ik ben mij ervan bewust dat het veel is. Wij zouden wel willen dat we het zouden kunnen splitsen in meerdere commissies. Maar ik wijs erop dat het beleid van het FWO tot nu toe is dat we het budget dat we van de overheid krijgen, maximaal in het onderzoek steken en minimaal in het administratief beheer. Als wij meer commissies moeten oprichten en nog meer moeten tussenkomen in die evaluatieprocessen, betekent dat dat wij meer geld moeten steken in het administratief beheer.

Professor Patrick Loobuyck: Naast het onderscheid tussen kwalitatief en kwantitatief moeten we ook kijken naar de specificiteit van menswetenschappen. Ik noemde al de monografieën en boeken. Er zijn ook de tijdschriften. Ik weet dat men daarmee bezig is. Er moeten lijsten worden gemaakt waarin niet alleen de A1-journals zijn opgenomen. Dat is een specifieke niche: Angelsaksisch en meestal ook positiefwetenschappelijk. Ik pleit ervoor om dat vrij ruim te nemen en om ook Nederlandstalige publicaties naar waarde te schatten. Dat is voor menswetenschappen niet onbelangrijk. Men zit in de Verenigde Staten niet op interpretaties van Boon te wachten. Voor onze samenleving zijn die wel interessant. Denk ik toch.

Ik geef een voorbeeld. Aan de universiteit Gent heeft men het beleid gevoerd dat als een promotor een doctoraatsstudent heeft die een proefschrift heeft gemaakt, die professor 10.000 euro krijgt voor zijn onderzoek als er kort voor of kort na de verdediging van dat proefschrift één A1-publicatie is. Er is een heel bekend geval van een student van de richting Geschiedenis die een zeer goed doctoraat had gemaakt, die er een aantal artikels over had geschreven en het doctoraat werd ook als boek gepubliceerd. Het was dus zonder discussie een zeer goed doctoraat, maar die student had geen A1-publicatie. Zo liep men zomaar 10.000 euro mis. Men komt hier wat van terug, maar op een bepaald moment is de balans zeer sterk naar één kant doorgeslagen. Ik ben niet helemaal pessimistisch, ik voel dat er gevoeligheid komt voor dingen waar we enige tijd geleden op hebben gewezen.

De heer Maarten Sileghem: Men zal het IWT zeker niet associëren met menswetenschappelijk onderzoek. Wij hebben traditioneel een sterke technologische focus. Wij hebben in het strategisch basisonderzoek een deel dat zich richt op maatschappelijke valorisatie. Het blijft strategisch onderzoek, wij doen geen fundamenteel onderzoek, dat is onze missie niet. Ook menswetenschappelijke projecten komen daar zeker in aan bod als er een zekere valorisatie naar het maatschappelijk gebied in zit. We hebben projecten in de linguïstiek, juridische projecten, pedagogische projecten en psychologische projecten.

Er wordt niet gemeten in de evaluatie. Er worden vier internationale experts gestuurd en die projecten worden besproken in een commissie op een aantal criteria. Er gebeuren geen kwantitatieve outputmetingen. We beseffen wel dat vooral in de menswetenschappelijke richtingen het maken van een netwerk en de maatschappelijke valorisatie vrij moeilijk is. We hebben voortrajecten opgestart. We hebben een systeem van een beperkte financiering om die mensen toe te laten dat netwerk te maken. Nu hebben we ook praktijkseminaries waarin over de succesvolle projecten uit het menswetenschappelijk gebied eenmaal per jaar aan collega's wordt uitgelegd hoe men de link legt met de actoren in het veld en hoe men die maatschappelijke valorisatie doet.

Ik heb net gezegd dat elke diplomabeperking is weggefallen voor de specialisatiebeurzen. Ook daar zien we mensen met naar onze normen vrij exotische diploma's aanvragen indienen en ook slagen. Op dit ogenblik moet er nog altijd een economische link zijn, maar u zult zien dat er heel vaak aan de menswetenschappelijke kant een economische link is

verbonden waar een maatschappelijke opening kan worden gemaakt. Ook daar kijkt men niet naar graden of publicaties, maar er is een interview en een appreciatie van de jury.

De voorzitter: Er was nog een vraag over hoeveel geld u schat dat er nodig is voor onderzoek in het algemeen als men de academisering werkelijk tot een goed einde wil brengen en realistische slaagpercentages wil aanhouden.

Mevrouw Elisabeth Monard: Ik heb zelf een paar berekeningen gemaakt en mijn buur vice-rector Karen Maex gevraagd hoeveel onderzoekers zij denkt dat erbij zouden komen. Op dit ogenblik hebben wij voor onze mandaathouders per jaar 90 miljoen euro ter beschikking en hebben wij 2000 aanvragen voor nieuwe mandaten. De slaagkans is 22 percent, heel ruw gerekend. We willen gaan naar 33 percent, wat internationaal een aanvaardbaar slaagpercentage is voor onderzoeksprojecten.

Dat houdt de competentie scherp. Men moet ook niet te flexibel zijn. Maar met een te lage slaagkans wordt het moeilijker voor de onderzoekers, dan worden ze gefrustreerd. Ze haken af, met als gevolg mogelijks meer braindrain enzovoort. 33 percent is aanvaardbaar. Als we 10 percent meer slaagkansen willen, betekent dat 9 miljoen euro per jaar meer – ruw geschat. Dat is alleen maar om met het huidige aantal aanvragen op het niveau te komen dat aanvaardbaar is qua slaagpercentage. Er zullen nog heel veel onderzoekers bijkomen vanuit de hogeschoolopleidingen, maar we kennen het juiste aantal niet. Wordt dat een verdubbeling? Dat zijn 4000 aanvragen meer. Laat ons zeggen dat het 50 percent is. Als we 50 percent meer onderzoekers krijgen en hetzelfde slaagpercentage van 33 percent willen, dan moeten we 65 miljoen euro extra krijgen. Dat is veel geld.

De voorzitter: Dat is inderdaad zo.

Ik lees dat hier ook in uw presentatie: 100 miljoen euro recurrent. Dat is een cijfer van de commissie-Soete. Dat is zo ongeveer de beleidsruimte van Onderwijs. We moeten weten waarover we spreken. Dat geld komt ook gedeeltelijk uit de onderzoeksbudgetten. Maar we weten dat die eveneens onder druk staan.

Professor Karen Maex: Het VRWI heeft geen aparte studie gemaakt over de financiering zelf. We hebben ons verlaten op de analyse van de commissie-Soete. Die analyse is gebaseerd op een voortzetting van de academisering. Dit gaat vooraf aan dit debat. Als we de academisering voortzetten zoals we dat op 4 april 2003 beslist hebben, is dat het perspectief waarin wij zouden moeten leven.

Mevrouw Elisabeth Monard: Dat zijn grote aantallen en bedragen. U kunt zich wel voorstellen dat we daar naar een soort groeiproces kunnen gaan. Dat zal waarschijnlijk niet direct in het eerste jaar al 50 percent meer zijn.

De heer Maarten Sileghem: Volgens mij zal de stijging beperkter zijn. Het is een beetje koffiedik kijken. Het enige wat we nu met zekerheid kunnen zeggen, is dat we vorig jaar voor tweehonderd mandaten tien kandidaten hadden met een diploma van een hogeschool. De academisering voltrekt zich al een tijdje. Men kan net zo goed een beurs vragen zonder integratie. Ik veronderstel dat de studenten door de integratie meer in contact zullen komen met onderzoek en daardoor meer interesse zullen krijgen voor een doctoraatsbeurs. Hoeveel er dat zullen zijn, is zeer moeilijk in te schatten. Als we ervan uitgaan dat vijf percent naar de hogeschool gaat, moeten we toch tien percent verhogen om die slaagkansen min of meer op niveau te houden.

Mijn enige bezorgdheid is dat er veel mensen uit de hogescholen afkomen en geen schijn van kans maken. Dat zou een bittere pil zijn. Enerzijds mogen ze allemaal komen, anderzijds zouden ze onderaan de lijst eindigen.

We kunnen moeilijk discussiëren over de verhoging van de slaagkans. Dat is een gevaarlijk begrip. Dat heeft vaak te maken met beperkte middelen, maar ook met het management van de instroom. Wij houden in ons SBO altijd voorbesprekingen met de mensen. Een projectvoorstel dat weinig kans maakt of dat niet realistisch is, zullen we ontmoedigen. We helpen de mensen zoeken naar iets anders. Dat is heel slecht voor onze statistieken, dat weet ik. Het is wel goed voor onze klanten.

Op een bepaald ogenblik hebben we 5 op 35 voortrajecten gesteund. Dat is erg weinig. Dat moeten we niet oplossen door het budget op te trekken, maar door de mensen duidelijker te maken wat we bedoelen. We hebben ter zake slecht gecommuniceerd. We moeten dus toch voorzichtig zijn. Zo krijgt bijvoorbeeld 80 percent van de ingestuurde bedrijfsprojecten steun. Dat heeft ook vooral te maken met het hele management en de communicatie met de bedrijven alvorens er wordt ingediend. Anders werkt dat demotiverend. Qua steun is dat natuurlijk maar 50 percent: niet elk project krijgt alles wat die mensen vragen. Ik ga er dus mee akkoord dat de slaagkansen zeer laag zijn wat een aantal aspecten betreft, maar we moeten voorzichtig zijn: het systeem kan de slaagkans soms artificieel verhogen of verlagen.

Professor Patrick Loobuyck: Als het gaat over de middelen die erbij moeten komen, pleit ik ervoor de blik ruimer te houden en niet enkel te bekijken hoeveel geld er moet worden geïnvesteerd in die onderzoekers. Die moeten immers ook worden begeleid. Ik word er dagelijks mee geconfronteerd: die mensen van de hogescholen komen natuurlijk naar ons. Wij moeten promotor zijn, en dan komt er een copromotor van de hogeschool. Dat komt opnieuw extra bij die ZAP'ers terecht. Als men die mensen goed wil begeleiden, zou dat eigenlijk moeten resulteren in bijkomende ondersteuning daar. Dat moet door ZAP'ers van de universiteit gebeuren. Daar komt nu gewoon een hele groep potentiële onderzoekers bij, die moeten worden begeleid door mensen bij wie het water nu al tot aan de lippen staat.

De voorzitter: Dat is inderdaad zo. Als het over ZAP gaat, is dat dan weer vrijwel integraal de onderwijsbegroting.

Professor Maex, aan u was nog de vraag gesteld waarom u het BOF niet in de werkingsmiddelen wilt.

Professor Karen Maex: U hebt daarnet zelf eigenlijk al het antwoord gegeven, dacht ik. U hebt zelf gezegd dat BOFZAP werd gecreëerd vanuit het departement verantwoordelijk voor Onderzoek, omdat er in Onderwijs veel minder beleidsruimte was. Het standpunt van de VRWI is dat het nu zeker niet het ogenblik is om die geldstromen te veranderen, omdat ze mogelijk nog meer in het gedrang zouden kunnen komen en omdat die academiseringsmiddelen op zich absoluut nodig zijn.

De heer Jan Durnez: Ik wil nog even doorgaan op het gesprek daarnet over het onderzoek en de professionele sectoren. Professor Maex, in uw uiteenzetting hebt u het begrip 'toekomstige universiteit' gebruikt. We hebben vroeger al gesprekken gehad over de 'universiteit nieuwe stijl'. Door uw gebruik van dat begrip, ga ik ervan uit dat dit een andere universiteit wordt. Ik wil de teneur verifiëren die ik dacht te horen, namelijk dat de universiteiten niet een inktvismodel gebruiken, waarbij ze grijpen, maar dat ze kiezen voor een netwerkmodel, dat verder gaat dan organisatorische banden. Inhoudelijk, qua onderwijs en onderzoek, wilt u ook op die professionele sectoren toestappen. Klopt dat?

Professor Karen Maex: De VRWI bedoelt met de universiteit van de toekomst de geïntegreerde universiteit, waarin de academiserende opleidingen zijn opgenomen. Dat is het model dat wordt geadviseerd. Er staat zeer duidelijk in ons advies dat men die dwarsverbanden blijft organiseren en versterken. Daarvoor hebben we een ruime marge, denk ik. Dat wordt ook deels voorgesteld als een rol voor de associaties. Uiteraard is het niet zo dat

de professionele opleidingen in de universiteit komen. Er staat heel duidelijk in het advies dat ze binnen de hogeschool blijven, waar ze een eigen dynamiek kunnen ontwikkelen, wat voor hen ook het beste en het interessantste is. We willen zeker waken over de structuren die er zijn voor die samenwerking tussen het academische en het professionele. Dat hoeft niet in dezelfde hogeschool zijn. Dat kan ook rechtstreeks tussen de huidige universiteiten en de professionele opleiding. Zo hebben we trouwens ook tal van voorbeelden.

Ik wil wijzen op een ander element. Dat staat niet in het advies, maar ik spreek op basis van mijn universitaire ervaring. Het is heel zeker zo dat een manier om dat te doen het organiseren van zeer uitgebreid medebestuur is. Daar staan we zelf voor. Nu al bevinden we ons in een fase waarin invulling wordt gegeven aan medebestuur tussen de diverse hogescholen en de universiteit. Zo krijgen we ook een veel hechtere band. De academische opleidingen aan de hogescholen hebben nu al een zekere inspraak in het bestuur van de universiteiten. Er is een sterke vorm van gezamenlijk bestuur. Die nieuwe situatie is een belangrijk punt dat ik hier wil beklemtonen.

De heer Jan Durnez: Als ik het goed heb begrepen, wil professor Maex verder gaan dan de universiteiten en de hogescholen naast elkaar te schikken. Ze wil een ruimte creëren waar de ontmoeting wordt georganiseerd en waar nog meer gebeurt. Het is meer dan een organisatiemodel. Het is een beïnvloedingsmodel dat voor beiden de moeite waard is.

Professor Karen Maex: In dit verband mag ik weer naar het advies van de VRWI teruggrijpen. Integratie betekent eenheid van onderzoeksbeleid en van een belangrijk gedeelte van het personeelsbeleid. Zonder deze eenheid kan de integratie niet tot stand worden gebracht.

De heer Jan Durnez: Professor Maex, hebt u het nu over het academische gedeelte?

Professor Karen Maex: Ik heb het over het professionele gedeelte. De samenwerkingen tussen professionele en academische opleidingen vormen een engagement van de universiteit. We noemen dit de dwarsverbanden tussen de professionele en de academische opleidingen. Dit is uiteraard een belangrijke opdracht voor de toekomstige hogescholen, die zich nog meer met de professionele opleidingen zullen moeten bezighouden. De associaties moeten erop toekijken dat de link met de academische opleidingen maximaal zal worden gelegd. Dit staat in het advies van de VRWI.

De voorzitter: Voor de goede orde wil ik nog even vermelden dat professor Maex dit in haar hoedanigheid van vice-rector van de K.U.Leuven heeft gezegd.

Professor Karen Maex: Dat geldt enkel voor het eerste gedeelte van mijn antwoord.

De voorzitter: Ik weet dat deze mechanismen inzake medebestuur aan de K.U.Leuven al bestaan. Dit is nog niet veralgemeend in de rest van de Vlaanderen. Dit moet tijdens toekomstige discussies een aandachtspunt vormen.

De heer Maarten Sileghem: Voorzitter, ik wil nog even iets opmerken. Daarnet dacht u een bepaalde contradictie in de presentatie te zien. Hier mag geen misverstand over bestaan. Alle kanalen van het IWT staan volledig open voor mensen uit de hogescholen. Ik heb hier vier producten vermeld. Een van die producten, de onderzoeksmandaten, kent momenteel nog een diplomabeperking. Dit is echter geen probleem. We moeten dit gewoon aanpassen. Eigenlijk heb ik daarnet willen uitleggen dat dit in feite niet nodig is. Eind dit jaar zal het probleem zichzelf oplossen. Vanaf dan staat alles volledig open.

De voorzitter: Ik heb gemerkt dat het IWT, het FWO en de universiteiten de academisering al in sterke mate proactief in de structuren opnemen. Ze zorgen ervoor dat de inhoudelijke hinderpalen uit de weg worden geruimd. Wat het institutionele gedeelte en de praktische uitwerking betreft, zal 'the devil in the detail' zitten.

De voorzitter,

Fientje MOERMAN

De verslaggevers,

Veerle HEEREN

Gerda VAN STEENBERGE

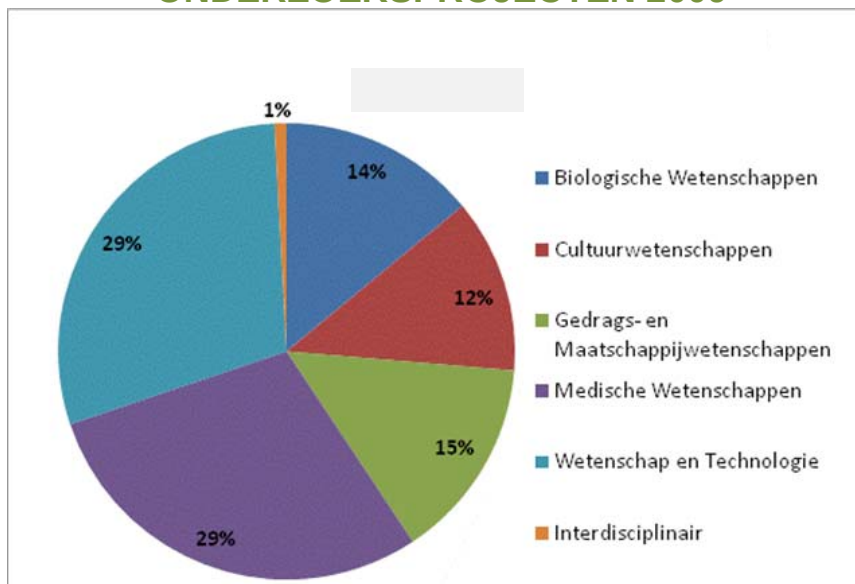
Gebruikte afkortingen

ACW	Algemeen Christelijk Werenemersverbond
BOF	Bijzonder Onderzoeksfonds
FNRS	Fonds National de la Recherche Scientifique
FWO	Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen
hobu	hoger onderwijs buiten de universiteit
IOF	Industrieel Onderzoekfonds
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
O&O	onderzoek en ontwikkeling
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
SBO	Strategisch Basisonderzoek
TETRA	Technologietransfer door Instellingen voor Hoger Onderwijs
ViA	Vlaanderen in Actie
VRWI	Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie
ZAP	zelfstandig academisch personeel

BIJLAGE 1:

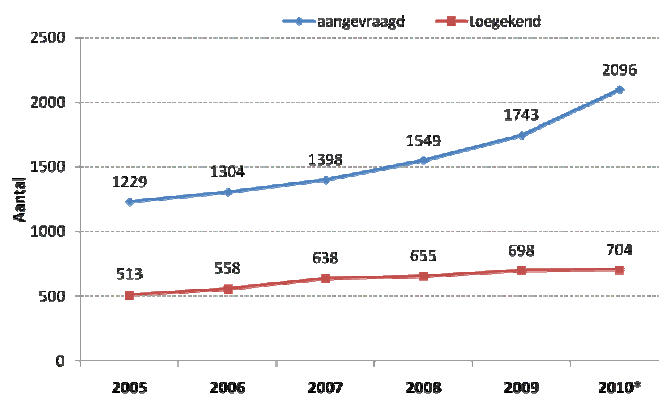
Besteding aan mandaten en onderzoeksprojecten

BESTEDING AAN MANDATEN EN ONDERZOEKSPROJECTEN 2009

BIJLAGE 2:
Evolutie aanvragen en toekenningen mandaten

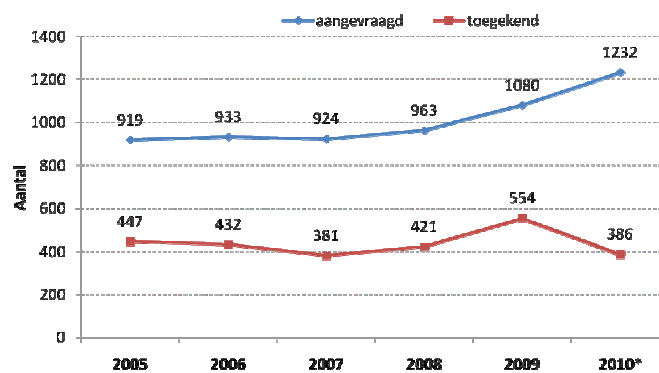
EVOLUTIE AANVRAGEN EN TOEKENNINGEN MANDATEN 2005-2010

BIJLAGE 3:

Evolutie aanvragen en toekenningen onderzoeksprojecten

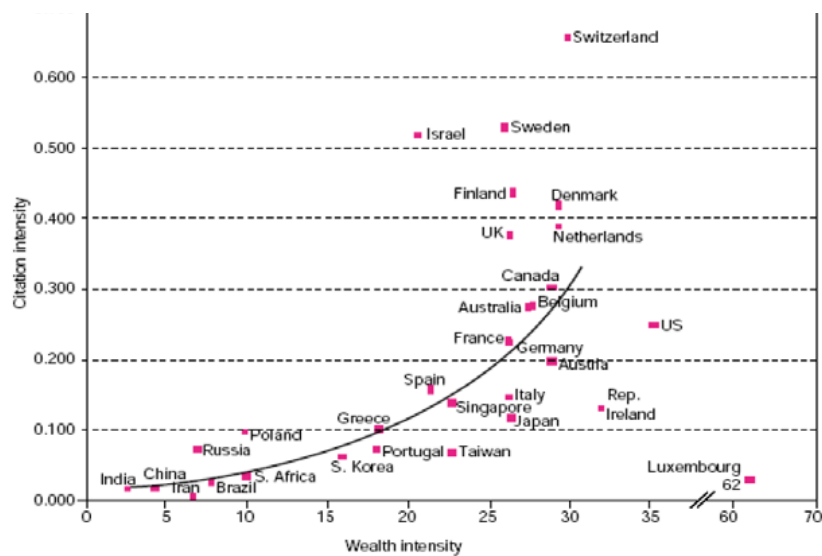
EVOLUTIE AANVRAGEN EN TOEKENNINGEN ONDERZOEKSPROJECTEN 2005-2010

BIJLAGE 4:

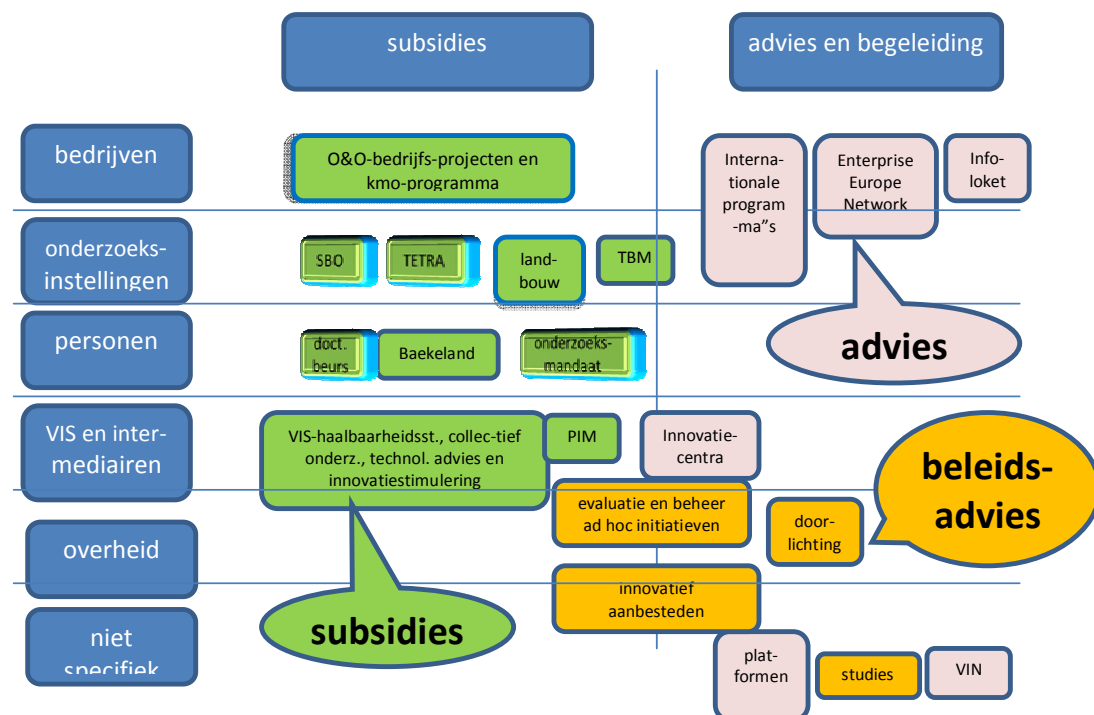
Vergelijking wetenschappelijke performantie en economische welvaart

VGL. WETENSCHAPPELIJKE PERFORMANTIE EN ECONOMISCHE WELVAART

BIJLAGE 5:
Overzicht van het IWT-aanbod

overzicht van het IWT aanbod

BIJLAGE 6:
Begroting van het IWT

Begroting van het IWT

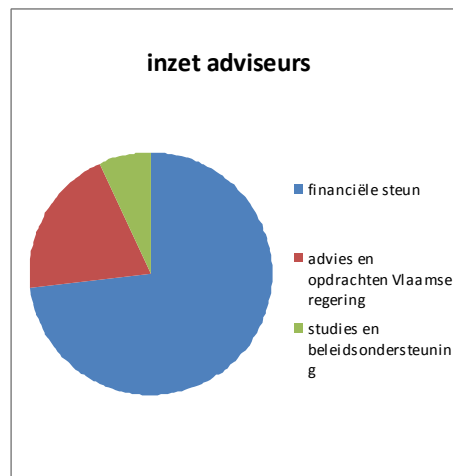
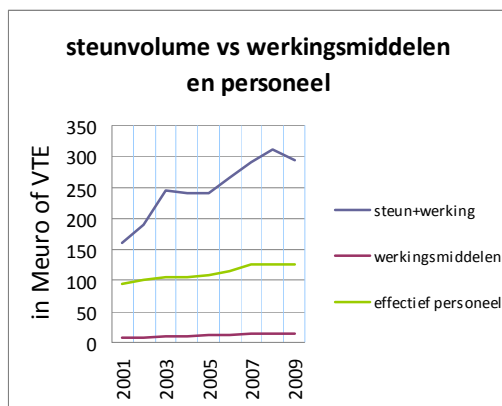
programma	2006	2007	2008	2009	2010	begrotingslijn
O&O-bedrijfsprojecten	94 413	106 908	115 686	117 280	<i>incl.</i>	
VIS (en universitaire interfaces)	33 631	26 629	42 378	19 605	126 423	EF 101 9999
Postdoctorale OZM	1 690	1 543	2 150	1 896	<i>incl.</i>	
Doctorale Beurzen en Baekeland	21 873	23 616	26 809	28 790	32 092	EF 112 4141
Strategisch Basis Onderzoek	38 604	38 604	38 604	38 604	36 674	EE 121 4141
TETRA-Fonds	7 000	7 399	8 899	8 899	8 454	EE 120 4141
LandbouwOnderzoek	9 602	9 602	9 602	9 594	9 122	EE 123 4141
Toegepast. Biomedisch Onderzoek	5 000	5 000	6 000	6 000	5 700	EE 118 4141
Subtotaal	211 813	219 301	250 128	230 668	218 465	
IBBT	17 278	23 098	-	-	-	
Competentiepolen	7 778	15 062	27 903	12 994	35 078	
Overige initiatieven Vlaamse Reg.	5 831	9 403	14 159	27 093	<i>incl.</i>	
Mediaprojecten (e-VRT)	10 923	7 828	4 407	9 606	10 319	EF 102 9999
Subtotaal	41 810	55 391	46 469	49 693	45 397	
Werkingsmiddelen IWT	13 402	13 427	14 241	15 067	13 955	
Totaal	267.025	288 119	310 838	295 428	277 817	

* Het betreft hier de budgettair vastgelegde steun en voor 2010 beschikbare vastleggingsmiddelen.

BIJLAGE 7:

Begroting van het IWT: algemene evolutie

begroting IWT: algemene evolutie

BIJLAGE 8:
Motivatie van de integratie

